

גליון קנין תורה

בנשיאות כ"ק מו"ר אדמו"ר שליט"א

יו"ל ע"י חבורת קנין תורה

בעזהש"ת

נציב חודש שבט

הנגיד הנכבד והמפואר
מו"ה ישראל אלכסנדר ענגלענדער הי"ו
לעי"נ זקנו הגאון המפורסם
מוה"ר שלום מרדכי ב"ר משה הכהן זצ"ל
אבד"ק ברעזאן זצ"ל ובעמח"ס שו"ת מהרש"ם

עמודי ציון
באבוב

חבורת קנין תורה
ד'באבוב

אין יהודה מקו"ת אלא ביהודה

בנשיאות כ"ק מו"ר אדמו"ר שליט"א

שינון לחזרה

חולין גליון כ"ה

פ' בשלח - יתרו
תשפ"ה

תמצית שקלא וטריא עם ביאורים והערות
מס' חולין דף קכב: עד דף קכז.

שינון לחזרה

עמוד א'
שאלות ותשובות
עמוד י"ז

למעט, דאף הנקה נמי בעינן, ואף בתוך שנתו אם פירש מלינך
אין עורו רך.

ופשטוהו מדאמר רבי יוחנן דהוה רך 'כל זמן' שיונק, משמע
דלוסיף בא, דגם בהנקה סגי, ואף לאחר שעברה שנתו. שאם
היה כוונתו למעט מדברי עולא דלא סגי בכך שנה הוה ליה לומר
'והוא שיונק'.

• ריש לקיש שאל מרבי יוחנן, אם עור הראש של עגל הרך
מטמא. אמר לו רבי יוחנן, שאינו מטמא. הקשה לו ריש לקיש
ממשנתנו דשנינו אלו שעורותיהן כבשרן, ומנה ביניהם עור
הראש של עגל הרך. אמר לו רבי יוחנן, אל תקניטני להשיב לי
ממשנתנו, דבלשון יחיד אני שונה אותה, ולא בלשון סתם משנה,
שאני אומר אלעזר בן יהודה אמרה.

דשנינו בברייתא לענין פיגול, דהדין הוא שהמחשב לאכול
(בדבר שדרכו לאכול) או להקטיר (בדבר שדרכו להקטיר) מקרבן חוץ למקומו
פוסל הוא את הקרבן בזה, אבל אינו פיגול להתחייב עליה כרת.
ואם חישב עליה לאכול או להקטיר חוץ לזמנו, הוה פיגול והאוכלו

³ אבל לא נסתפקו לומר דלעולא בן שנתו בין יונק בין שאין יונק הוה ליה רך,
ולר' יוחנן הוה רך כל זמן שיונק, בין בן שנתו בין שאין בן שנתו, דלא מסתברא
דבעי לאיפלוגי כולי האי; תוספות ד"ה ואם אימא בתי' הראשון, וע"ש.

² על מעשה היה שאל היאך הלכה, דמתני' הוה ידע, כדפריך מינה לרבי יוחנן;
תוספות ד"ה עור.

דף קכ"ב ע"ב

עור הראש של עגל הרך

תנן במשנתנו, עור הראש של עגל הרך הוא בכלל אלו
שעורותיהן כבשרן לקבל טומאה. ונחלקו אמוראי מתי הוה 'עגל
הרך'; לעולא, בן שנתו. לרבי יוחנן, כל זמן שהעגל יונק מאמו.

נסתפקו בגמ' במחלוקותם, האם כוונת עולא דצריך להיות
בתוך שנה, וגם שיונק מאמו. אבל אם פירש מלינך אף על פי
שעדיין הוא בתוך שנתו, כבר הוקשה עורו. וגם אם עבר שנתו
אף על פי שעדיין יונק כבר הוקשה עורו, דתרתני בעינן. ועל זה
חולק רבי יוחנן ומוסיף, דכל זמן שהוא יונק – ואפילו לאחר שנתו
– עדיין עורו רך, דסבירא ליה בהנקה נמי תליא מילתא, ורק חדא
הוה דבעינן. וזהו קאמר ר' יוחנן בכך שנתו שפיר קאמרת דהוי רך, אבל הנקה לא
הוזכר לפחות דאם פירש בתוך שנתו לא יהא רך, אלא להוסיף אפילו לאחר שנתו.

או דלמא עולא סבירא ליה דרך בן שנתו קובע אם עורו רך או
לא, אבל הנקה לא מעלה ולא מוריד. אלא כל זמן שעדיין הוא
בתוך שנתו אף שפירש מלינך, מכל מקום עורו רך. ובא רבי יוחנן

⁶ וכבר הוזכרה תנאי זו בצית המדרש אף לפני דברי עולא; לב ארי'.

גליון קנין תורה

לתנא קמא במשנתו, עור שרצים אלו הם בכלל אלו שעורותיהן כבשרן: האנקה, הכה, הלמאה, והחומט.

לרבי יהודה, עור הלמאה הוא כמו עור החולדה, שעורה חלק מבשרה, ואין עורה מטמא כבשרה.

לרבי יוחנן בן נורי, כל השמונה שרצים יש להן 'עורות', ואין נחשביהן בכלל הבשר למטא כבשרן.

שנינו בברייתא, דילפינן מדכתיב בשרצים אלה הטמאים לכם בכל השרץ וכו' לרבות שעורותיהן של שרצים הרכין יהו כבשרן. ולא אמרינן שהריבוי שעורותיהן כבשרן קאי על כל השרצים, משום דכתיב בתחלת הפסוק 'אלה', והא דלא אמרינן ד'אלה' אכולהו כתיבי, אמר רב משום דכתיב לפנייהם 'למיניהו' וזה לכם הטמא בשרץ השרץ על הארץ החולד והעכבר והצב למיניהו, והאנקה והכה והלמאה והחומט והתנשמת, אלה הטמאים לכם בכל השרץ וכו', ולמיניהו הפסוק הענין, שהריבוי של 'הטמאים' לרבות שעורן כבשרן לא קאי אלא על פסוק האחרון שלפניו, דכתיב בה אנקה, והכה, והלמאה, והחומט, והתנשמת. ולא על פסוק הראשון שלפני פניו שמנה חולד, עכבר, והצב.

אולם הקשו בגמ', דאם כן 'תנשמת' נמי יהא עורה כבשרה, דהא איהו נמי בקרא בתרא כתיב. תירץ רב שמואל בר יצחק, שרב שתירץ כן תנא הוא, וסבירא ליה באמת דאף תנשמת עורותיהן כבשרן.

ותנא דידן דלא תני תנשמת, אמר רב ששת בריה דרב אידי משום דסבירא ליה כרבי יהודה דלא יליף הא דעורותיהן כבשרן מהטמאים, אלא מסברא ד'גישתא' – כל שאין ממש בעורו, שהוא רך ואין לו ממש עור, קרי בשר. ולכן אמר רבי יהודה דהלמאה כחולדה אף שהוא בפסוק השני משום דאין עורו רך. וסבירא ליה לתנא דידן ד'תנשמת' אין עורו רך, ולכן אין דינו כבשרו.

אפילו תוך זמנו חייב כרת¹. וקאמר תנא קמא, דהשוחט את העולה וחישב להקטיר כזית מהעור שתחת האליה דינו כמחשב כן על כזית בשר, משום דעור האליה הרי הוא כבשר, ואם עולה הוא הוה דבר שדרכו להקטיר.

ואלעזר בן יהודה איש אבילום אמר בשם רבי יעקב, וכן היה רבי שמעון בן יהודה איש כפר עיכום אמר בשם רבי שמעון, שהוא הדין בעור פרסות, ועור הראש של עגל הרך, ועור של תחת האליה, וכל שמנו חכמים גבי טומאה שעורותיהן כבשרן – שלא מצינו כאן וישנו בבחמה טהורה – להביא עור של בית הבושת של נקבה בחטאת או בשלמים. כולן הם בכלל דבר שדרכו לאכול.

הרי דתנא קמא סבירא ליה דרך בשר העור שתחת האליה הוה כבשר, ולא שאר העורות. שמע מינה דלדידה לא חשיב עור כבשר אלא זו, ולא שאר העורות כגון עור הראש של עגל הרך, וכוותיה סובר רבי יוחנן.

עור בית הפרסות

תנן במשנתנו, דעור הפרסות הרי הוא בכלל אלו שעורותיהן כבשרן לקבל טומאה.

ונחלקו אמוראי מהו 'בית הפרסות': לרב, היינו עור 'הפרסות' ממש, ולא עור שעל עצם השוק מן הקרסולים עד הארכובה.

לרבי חנינא, כל עור שעל עצם השוק מארכובה התחתונה שחותכין בשעת הפשטת בהמה והיא נמכרת עם הראש, הוה בכלל עור בית הפרסות.

עורן של שרצים

בתורה יש שמונה שרצים (השורצים על הארץ) טמאים, החולד, העכבר, הצב, האנקה, הכה, הלמאה, החומט, התנשמת.

¹ החומט מחלת זרייתו כעדשה, לא ידעו צמח שלה שגדל והולך עמה כחמלמו כעדשה ממש הוא בשוליו.

² ומהאי ה"א יתירא נמי רבינן לעיל (דף ק"ג:): צינן ורועטן וקיפה שלהן, ועור הרך נמי איתא בהדיה, דהי מינייהו מפקת איהו נמי אוכלא הוא. [ועי' בתוס' (ד"ה למיניהו) למה צינן ורועטן וקיפה שלהן אסורים בכל השרצים, ואילו עורן אינן אלא אלו שצפוסק השני].

³ ועי' בתוס' ד"ה למיניהו (השני) שהקשו לפי' למה איצטריך 'אלה'.

¹ אצל המחשב דבר שאין דרכו לאכול, כגון לאכול למחר חלב, או להקטיר למחר דבר שאין דרכו להקטיר כגון בשר שלמים וטמאת ואשם ושירי מנחה או עור העולה, אינה מחשבה לא לפסול ולא לפגל, עד שיחשב לאכול למחר דבר שדרכו לאכול, או להקטיר למחר דבר שדרכו להקטיר.

² והאי דלא מנייה זרישא כי הנך הוא משום דלימיה צעולה שהוא זכר, ותנא דזרייחא צעולה קאי.

רבי יוסי ברבי חנינא אמר, לא שנו השיעור ד' מילין אלא כשהולך לפניו, אבל לילך לאחריו אפילו מיל אחד אינו צריך לחזור.^א

ודייק **רב אחא בר יעקב** מדבריו, דרך מיל הוא דאינו חוזר, הא פחות ממיל, חוזר.

ליגיון העובר ממקום למקום

שנינו בברייתא, גדוד של חיילים העוברים להלחם על בית מלחמתם ממקום למקום ונכנס לבית, הבית טמא. לפי שאין לך כל ליגיון שאין לו כמה קרקפלין – עור ראש אדם מתי' וזה למכשפות במלחמה. ואל תתמה בדבר זה, שהרי קרקפלו של רבי ישמעאל מונח בראש מלכיים.^ב

המפשיט עור בהמה

תנן במשנתנו, המפשיט עור בהמה או חיה, דקה או גסה, לעשות מן העור שטיח למטה ולשלחן ומפשיטו פשוט, שהותכו לאורכו מראשו עד זנבו. בין בהמה שחוטמה מהורה והמפשיטו טמא, ובין בבמה נבלה והמפשיטו טהור, כל שלא הפשיט ממנו רק 'כדי אחיזה' (וייתבאר בגמ' מהו השיעור לזה) הוה העור חיבור יד' לבשר הבהמה, בין להוציא טומאה מן בהמה טמאה, ובין להכניס טומאה לבשר אם מהורה היא. אולם אם הפשיט יותר מזה שוב לא הוי יד' להכניס ולהוציא טומאה.

ואם מפשיטו כפול לצורך חמת וכעין אותן שעושין לצורך דבש. באופן שמתחיל להפשיטו מפיה והופכו כלפי זנבה, עד שיפשיט את החזה, הוה כל העור יד לבשר, והנוגע בעור כנוגע בבשר, בין ליטמא ובין לטמא, מפני שהחזה קשה להפשיט מכל האברים.

וה'מרגיל' – שמתחיל לחותכו מרגליה כלפי ראשה, ומפשיטה כפול לצורך חמת, הוה כל העור חבור לבשר, והנוגע אף בעור המופשט כנוגע בבשר הוא. אלא דלרבי יוחנן בן נורי היינו רק עד החזה, שלסוף הפשיטו הוא, אבל העור שעל הצוואר שמעצמו נפשט, אינו חבור לעשות המופשט הראשון חבור

ובזה חולק **תנא קמא** דמשנתנו על רבי יהודה, ב'הלטאה'; **דתנא קמא** סבר 'גישתא' דידה לאו גישתא הוא והלכך מטמא כבשרו. ורבי יהודה סבר גישתא הוא, ואינו מטמא כבשר.

כולן שעיבדן או שהילך בהן כדי עבודה

תנן במשנתנו, כל אלו שאמרו שיעורן מטמאין כבשר, אם עיבדן, או שהילך בהן – ששטחן לדרום עליה ברגלים שהוא קצת עיבודן – נעשו עור ובטלו מתורת בשר, והם טהורין, חוץ מעור האדם (ונתבאר הטעם לעיל משום גזירה).

ודייקו הגמ', דמשמע במשנה שרק אם הילך בהן בטלו מתורת עור, אבל אם לא הילך, לא. והקשו מזה דשנה **רבי חייא ברייתא**, און חמור שעשה ממנה מלאי לקופתו, טהורה. אלמא דמכיון שנמלה מתורת בשר ונתנה לתורת עור, בטלה. ואם כן זה ששטחן לפני הדורסן או שכרכן על רגלו להלוך בהן, יהיו טהור אף על פי שלא הילך בהן.

תירצו, דזה שעשה ממנו מלאי הוי מעשה לבטלה, ולכן שפיר במיל מתורת בשר אף על גב דלא הילך בה. אמנם אם לא מלאה, אז רק אם הילך ביטלה מתורת עור, אבל אם לא הילך, לא בטלה.

דף קכ"ג ע"א

• **רב הונא** אמר בשם **רבי ינאי**, ד'כדי עבוד' הוא שיעור הילוך ארבעת מילין.

רבי אבהו אמר בשם **ריש לקיש**, ג' דברים אלו שיעורן כדי הילוך ד' מילין; (א) גבל, שהלש עיסתו במהרה והוא שכיר לבעל הבית וצריך למים להטביל כליו, יטריח עצמו ד' מילין עד שיגיע למקוה ויטביל. (אולם יותר מכאן אין עליו לטרוח מן הסתם, אלא אם כן נותן לו בעל הבית שכר הליכה). (ב) לתפלה, שהמהלך בדרך וגמר בלבו ללון מבעוד יום, אם יש בית הכנסת לפניו עד ד' מילין יטריח וילך שם כדי שיתפלל. (ג) נטילת ידים לאכילה, שאם אין לו מים, ויש מים לפניו לסוף ד' מילין, ימתין עד שיגיע למים.

אמר **רב נחמן בר יצחק**, איבו אמרה להא שמעתתא בשם ריש לקיש, והשומע טעה בין איבו לאבהו. ואמר גם דבר רביעי דשיעורו ד' מילין, והוא שיעור 'כדי עבודה' במשנתנו.

^א וזה לא קאי על גבל, שהרי אין הדקך של צעל הציט לשכור אדם צדק לעשות לו עיסה; תוספות ד"ה לגבל צדעת רש"י.

^ב 'ולמ"ד שאין עכו"ם מטמא צאורה, כריך לומר דיש חשש שמא יש אחד שנלקח משראלי; תפארת יעקב.

^ג כמבואר במס' עבודה זרה (דף י"א ע"ב וצ"ע) שם ד"ה קרקפלו.

גליון קנין תורה

שיעור כדי אחיזה

שנינו בברייתא כמה כדי אחיזה, מפה. והקשו מהא דשנינו בברייתא אחרת דשיעורו מפהיים. תירץ אביי, דכוונת הברייתא למפה כפול דהיינו מפהיים. וכן שנינו בברייתא להדיא, דשיעור כדי אחיזה הוא מפה כפול.

מלית שנקרעה

תנן במס' כלים, מלית שנממאה ובא לקרעה כדי לבטלה מתורת מלית, כיון שנקרע רובה שוב אינו חבור, ומהורה, מאחר שאינה ראויה למלאכתה הראשונה ואין שמה עליה, מותרת, אף על פי שיש בשיריה שלש על שלשי.

אמר רב נחמן בשם רבה בר אבוח, לא שנו דמהני קריעת רובו אלא במלית שנממאה וכבר הטבילה, ורוצה עכשיו להשתמש בה למחרת קודם שיעריב שמשא ולפיכך בא לקרעה. דרך חכא לא גזרינן שיהא צריך לקרוע כולו, ולא יהני רוב דילמא חיים עלה ולא אתי למקרע רובא. דכיון דלא חס עליה למבילה אף שהמים קשין לה, לכך לא חיישינן דחיים עלה ולא יקרע רובא.

אבל מלית ממאה שלא הטבילה עדיין, ובא למחרת בקריעה זו, לא סגי לה בקריעת רובא אלא צריך שיקרענה כולה. משום גזירה שמא לא יקרע רובא אלא חציה, ויאמר רובא הוא.

אמר לו רבה שתי תשובות בדבר; (א) אין לאוקמה במלית מבוטלת יום לענין להשתמש בה ביום שהטבילה, שהרי הרואה אינו מבין בה שנקרעה למחר, וסבור שעל ידי טבילתה משתמשים בה, ויאמרו טבילה בת יומא עולה בלא הערב שמש. אלא על כרחך מתניתין לאו ביום טבילה עסקינן אלא בשלא הוטבלה כל עיקר וקרעה ביום המחרת לטומאתה, דהרואה משתמש בה אומר שהטבילה אתמול, ומכל מקום מהני קריעת רובה ואין צריך כולו.

י' ואף שעדיין ראיה לקבל טומאה, מכל מקום טהורה מטומאתה ראשונה, דומה לכלי חרס דשזירתו מטהרתו, ושזריו מקבלין טומאה דאמרינן לעיל (דף נ"ד:), דהן וקרירותיהן ודופנותיהן מקבלין טומאה.

ואף על גב דאמר לעיל (דף ע"ב:), דטלית שלשה על שלשה שהיא טמא מדרס ומגע הז' וחלקו טהור מן המדרס, ועדיין טמא מגע הז', ולכאורה מצויר דטומאת שלשה על שלשה דחוי ליה לא בטלה מיניה. התם הוא דהווי עליה צ' טומאות; טומאת מדרס חמורה, וטומאת מגע קלה, אהניא ליה חלוקה לבטל ממנו טומאת מדרס דחו לא חוי ליה, ופשה לה טומאת מגע דחויא לשלש אצבעות. אבל הכא חד שמה הוא כולה טומאה - דשלשה על שלשה היא, וקריעה מהניא לבטולי שמה מינה, דחו לא פש עלה שום טומאה.

לבשר כדרך שהחזה עושה. להכמיים, גם עור הצואר הוה חיבור עד שיפשיט את כולו והא דאמרו 'כולו חיבור' היינו כפשוטו^י.

מפה סמוך לבשר

נחלקו אמוראי מה הדין במפשיט באופן פשוט ושסדקו מן הצואר עד הזנב באמצעיתו, משהפשיט כדי אחיזה סביבות כל הבמה; לרב, מהור עור המופשט עד מקום חבורו לבשר ואכל מחבורו ואילך הוא טמא, משום שומר לעור כדאמרן בננוע כנגד הבשר מאחוריו דהוה שומר.

לרבי אסי, מפה של עור הסמוך למקום חיבור לבשר סביבות כולו הוי בית יד לבשר וטמא, מפני שצריך לו, שאוחזו שם ומושך ומפשיט מאליה.

• שנינו בברייתא, המפשיט עור כשיעור כדי אחיזה, מכאן ואילך הנוגע בעור המופשט מהור. ולכאורה משמע דהיינו אפילו במפה הסמוך לבשר, וכשיטת רב. אמנם דחו, דהיינו מכאן ואילך לבד ממפה הסמוך לבשר.

• שנינו בברייתא, הנוגע בעור שכנגד הבשר שלא נפשט עדיין, טמא. ולכאורה יש לדייק דרך הנוגע בעור שכנגד הבשר טמא, הא נגע במפה הסמוך לבשר מהור, וכשיטת רב. אמנם דחו, דיתכן שהתנא קורא גם לכל מפה הסמוך לבשר 'עור שכנגד הבשר'.

• שנינו בברייתא, המפשיט בבמה ובחיה בין מהורה ובין בממאה, בין בבמה דקה ובין בבמה בגסה, לצורך שמיח, שיעורו כדי אחיזה. ומפה הסמוך לבשר מהור. ולכאורה מפורש כשיטת רב דמפה הסמוך לבשר מהור הוא.

אמנם דחו, דהברייתא איירי במפה ראשון הסמוך לכדי אחיזה וכגון שלא הפשיט אלא מפהיים. דאותו מפה הסמוך לכדי אחיזה אינו אוחז בו ומושך, לפי שנוח לו לאחוז בשפת העור ולמושך, ולא זה ולא זה טוב לו, אלא מפשיט בסכין. אבל לאחר שהפשיט יותר מזה כגון ג' או ד' מפהיים, והעור המופשט מכביד כלפי מטה, אוחז במפה הסמוך לבשר ומושכו, וכובד העור מסייעו להפשיט הבמה, לכן יש למפה הסמוך לבשר דין יד.

^י עפ"י תוספות יום טוב.

^י אבל לרב לאו יד חשיב ליה, אלא אם כן מטלטלין זו את האוכל.

מטמאתו אם נוגע בה. ואף דמריפה אינה מטמאה בחולין, אמר **אברה דשמואל**, דמריפה שנשחטה מטמאה אם של מוקדשין היא.

• שנינו בברייתא, **רבי דוסתאי בן יהודה** אמר בשם **רבי שמעון**, המפשיט עור של שרצים שאין נוחין להפשיט, הוה חבור בכולו – ואפילו יותר מכדי אחיזה, והנוגע בעור המופשט טמא הוא. ויש לדייק מודנקט שרצים, דטעמא משום דעורם קשים להפשיט. אבל גמל דאין עורו קשה להפשיט, לא הוה חבור בכולו אלא בכדי אחיזה. הרי מבואר דאף על פי שטומאתו דאורייתא היא, שיעור הפשטה בכדי אחיזה היא, ולא גזרינן ביותר מכדי אחיזה שמא לא יפשיט רק כדי אחיזה, וקשיא לרב נחמן דגזר דילמא לא אתי למעבד שיעורא.

תירצו, דאין לדייק דדוקא בשרצים הוה חיבור בכולו הא בגמל ביותר מכדי אחיזה אינו חבור, והנוגע בו טהור. דלעולם במפשיט לשטיח בגמל, טמא אף ביותר בכדי אחיזה, משום גזירה שמא יפשיט רק בכדי אחיזה הואיל וטומאתה מדאורייתא. אלא דהברייתא איירי ב'מרנגיל', ואמר שהמפשיט שרצים הוה חבור עד שיפשיט את כולו, הא בגמל שהפשיט עד הצואר הוא דאינו חבור. ואזיל **כרבי יוחנן בן נורי** במשנתנו דאמר דעור צואר אינו חבור. ובוה לא גזר דלמא לא אתי למעבד עד הצואר, משום דהיכרא טובא איכא, אבל בין פלגא לרובא לא מוכחא מילתא, וכן בין כדי אחיזה ליותר מכדי אחיזה לא מוכחא, ולכן יש לגזור בהו.

שיור כדי מעפורת - בטלית ובעור

אמר **רב הונא** בשם **רבי (שמעון) (ישמעאל) ברבי יוסי**, לא שנו דמלית שנקרעה ברובה טהורה, דלא הוה חבור, אלא כשלא שייר בה בחלק שלא נקרעה כדי לעשות ממנה מעפורת – סודר. אבל אם שייר בההוא מיעוט שלא נקרע שיעור כדי מעפורת, חשוב הוא להיות חבור [ולחלן יתבאר לישנא אחרנא שחולק על זה].

והא שאם קרע את הבגד ולא השאיר בה שיעור מעפורת שהיא טהורה, אמר **ריש לקיש**, דלא שנו אלא בטלית שנקרעה, דכיון שנקרעה בטל שמה, דאפילו חוזר ותופרה אינה חוזרת לקדמותה. אבל עור שנממא וסדקו לרובו ושייר מקצת, אף על פי שלא שייר בה כל כך הוה חיבור, דכיון שעור 'חלים' – שחזק הוא על ידי אותו מקצת, וכשחוזר ותופרו הרי הוא כבתחלה, לא בטל שמו מעליו ולא נטהר.

(ב) אם גזרינן גזירה שלא מהני קריעת רובה אמו קריעת חציה, עולת העוף לרבי אלעזר ברבי שמעון דאמר לעיל (דף כ"א). דצריך למלוק רוב שנים דוקא, ואסור למלוק כל השנים ודגמר מחמאת דכתיב ביה לא יבדיל, למא לא גזרינן שמא לא אתי למיעבד רוב שנים.

דף קכ"ג ע"ב

תירץ **רב יוסף** על קושיות **רבה**; (א) דלעולם איכא לאוקמה בטבולת יום, ואין לחוש משום גזירה שמא יאמרו טבילה בת יומא עולה, דהא קרעה מוכיח עליה שנטהרה על ידי קריעה, ולא מחמאת הטבילה משתמשין בה היום.

(ב) שאני מליקת סימני עולת העוף אליבא דרבי אלעזר ברבי שמעון, שלא גזרו דלא יהא סגי ברוב, משום דכהנים זריזים הן.

• תנן במשנתנו, המפשיט את העור של בהמה או חיה, בין בהמה טמאה ובין בהמה טהורה, בין בדקה ובין בגסה, כדי לעשות ממנו שטיח, שיעורו כדי אחיזה. הא אם הוא יתר מכדי אחיזה, העור הנפשט טהור הוא ואינו מכנים או מוציא הטומאה. הרי מבואר דלא גזרינן דילמא לא אתי למעבד אלא כדי אחיזה, וקא נגע בטומאה וקא מטהרינן ליה.

תירצו, דבטומאה דאורייתא הכי נמי דהוה גזרינן כן. והכא במאי עסקינן שלא היה המפשיט טמא רק בטומאה דרבנן, הלכך לא מחמרינן בה כולי האי.

אבל הקשו, דבשלמא הא דתנן בבהמה טהורה והיה המפשיטו טמא לענין הכנסת טומאה, שהבהמה תקבל טומאה מן המפשיט, יש לומר דלא היה המפשיט טמא רק מדרבנן. אבל בבהמה טמאה והמפשיטו טהור, האך אפשר לומר דאיירי בטומאה דרבנן, הרי כל בהמה טמאה – אפילו נשחטה, טמאה מדאורייתא משום נבלה. ומכל מקום תנן דהמפשיטה ביותר מכדי אחיזה אינו מקבל טומאה על ידי נגיעתו בהעור.

תירצו, דהא דתנא במשנתנו 'בהמה טמאה' לא איירי בבהמה טמאה אלא בבהמה טהורה טריפה ושחטה, והיא

¹⁰ ואף דשם אסור להדיל כל השנים, מכל משמע דלא מצריך אלא רוב ממומס, וקושיא רבה היה דהוה ליה לגזור עכ"פ לאצרכי רוב הנראה לעינים; תוספות ד"ה עולת העוף.

¹¹ כגון הק' דגבי שמנה עשר דבר (שבת דף י"ג:), הצא ראשו ורובו צמים שאזנים ובהמה זו קדשים היא ואם נגע בה טמאה מדרבנן.

קנין תורה

אלא אמר אביי דגם אין להקשות על ריש לקיש מדברי רבי יוחנן בן נורי. דבמקום שיש חבור חזק על ידי חתיכת עור שנשארה בשלימותה, לעולם גם לרבי יוחנן בן נורי הוי חבור. אלא דהכא נחלקו בעור הצואר שהוא עשוי לינתק מאליו. **דרבנן** סברי שומר העשוי לנתק מאליו לא במיל תורת שומר מיניה כל זמן שלא ניתק. ולרבי יוחנן בן נורי במיל מיניה תורת שומר.

דף קכ"ד ע"א

• תנן במס' כלים, תנור של חרס שנשטמא, **לתנא קמא**, מטהרין אותו על ידי שחולקו לשלשה חלקים ותנור אין לו טהרה אלא נתיצה, ואם חולקו לשנים, הגדול טמא דאיכא רובא שלם ולא נתיצה היא, וגורר מומנו את ה'טפילה' והתנור תחלתו עשוי כלי בקדרה ומטלטל, וכשבא לקובעו מעמידו בארץ ומדביק מיט סביביו ומעכהו וקרי ליה 'טפילה' שטמפלה ומחברה לו עד שיהא בארץ. **לרבי מאיר**, אינו צריך לא לגרור את הטפילה, ולא עד שיהא בארץ, אלא ממעטו מבפנים לפחות מוד' טפחים.

והקשה מזה **רבי ירמיה** על **ריש לקיש**, דחוינן לרבי מאיר דכאשר ממעטו מבפנים לפחות מוד' טפחים הוה טהור, והרי 'חלים' וקאי, שהטפילה מעמידו לתנור יפה, ומכל מקום לא נחשב לחיבור.

אמר ליה **רבא**, לפי מה שאתה מדמה זה לזה אם כן במקום להקשות על ריש לקיש מדברי רבי מאיר, אדרבה יש להביא ראיה לדבריו מדברי רבנן דאמרו דצריך לגרור את הטפילה עד שיהא בארץ, ואם לא כן הוה חיבור.

אבל אמר רבא, דבאמת גם אין להקשות על ריש לקיש מדברי רבי מאיר. דבתנור שנשטמא **לכולי עלמא** כל כמה ד'חלים' וקאי לא נטהריא, ואינו מועיל לחתכו מבפנים לפחות מוד' טפחים, כיון דהטפילה מעמידו לתנור יפה. אלא צריך לחולקו לשלשה חלקים וגורר את הטפילה עד שיהא בארץ.

אלא נחלקו בהרצעה שלא יבא תנורו לידי טומאה מתחלתו; **לתנא קמא**, חולקו לשלשה וגורר את הטפילה עד שיהא בארץ. **לרבי מאיר**, אינו צריך לגרור את הטפילה ולא עד שיהא בארץ, אלא ממעטו מבפנים מוד' טפחים ותו אין שם תנור עליו, אף על פי שנגמרה מלאכתו.

^א ולפי אב"י לא פליגי רבי יוחנן בן נורי ורבנן צמופשט ומדין יד, אלא כשהוא עדיין מחובר ופליגי אס"י עליו דין שומר כיון שעשוי לנתק; לב אריה.

^ב ואפילו לרבי יוחנן, דלא נחלק אלא כל זמן שלא חיברה, ודלא כמו שסבר רבי ירמיה דאף כשהיא גוונא פליגי; לב אריה, תפארת יעקב.

אבל **רבי יוחנן** אמר אפילו עור נמי לא 'חלים', ואם נסדק ברובה ולא שייר בה כדי מעפורת לא הוי חיבור.

• תנן במס' כלים, עור שהוא טמא מדרס, וחישב עליו לעשות ממנו רצועות וסנדלים, **לרבי יהודה** כיון שנתן בו איזמל והתחיל לבטלו, הרי הוא טהור אף על פי שנשאר בו שיעור ה' טפחים על ה' טפחים שהוא שיעור למדרס עור. **לרבנן**, אינו טהור עד שימעיטנו משיעור ה' טפחים. ויש לדייק דלחכמים אם ממעיט ליה משיעור ה' טפחים מיהא טהור, ואף על פי שלא סדקו כולו – אלא באחד מראשיו. ואם כן מבואר דלא אמרינן דעור 'חלים', וקשה לריש לקיש.

תירץ **ריש לקיש**, דכי אמרינן דעור 'חלים', היינו דוקא כאשר חותכו להדיא לארכו או לרחבו. אבל הכא איירי במקצע וחותר העור דרך סביבותיו, דאז אף אם יחזור ויתפרנו לא יהיה החיבור שבין הקרעים חזק.

• תנן במשנתנו, המפשיט עור בהמה ודחיה, בין טהורה ובין טמאה, בין דקה ובין בגסה, אם פושטו לעשות מומנו שטיח, שיעורו להיות יד לבשר הוא כדי אחיזה. ויש לדייק דאם הוא יתר מכדי אחיזה, הוא טהור. ולכאורה קשה על **ריש לקיש** דהרי עור הבהמה חלים מחובר ועומד הוא לבשר, ויהא יד לבשר אף ביותר מכדי אחיזה.

תירץ **רבי אבין**, דכל חלק וחלק מהעור שנפשט לאחר שיעור כדי אחיזה עושה ניפול. משום דהוה כנפרש לגמרי, דהא אין סופו לחזור לבשר עוד, ולכן אין מוציא ומכנים טומאה.

• תנן במשנתנו, עור שעל הצואר **לרבי יוחנן בן נורי** אינו חבור. ולכאורה קשה על **ריש לקיש**, דהרי העור 'חלים' מאחר שלא הופשט עדיין, ולמה לא הוה חבור. ואם כן הנוגע בעור כנגד הצואר יהא טמא.

אמר **אבין**, הרי במקום להקשות על **ריש לקיש** מדברי **רבי יוחנן בן נורי**, אדרבה יש להביא ראיה מוחכמים החולקים עליו והוה חבור.

^א והכוונה לרבי יוחנן לא מהני ליה מה דחלים; תפארת יעקב.

^ב כדאמרין צמס' סוכה (דף י"א): הנגד שלשה על שלשה השק ד' על ד' העור ה' על ה'.

^ג דלא דמי לטלית שדי לה בקריעת רוצה ונטהר אף אם נשאר בה כשיעור כדי לקבל טומאה, דהתם קודם קריעה היה שמה טלית ועומדת להחכסות, ובקריעתה בטל שמה הלכך אף על גב דשירייס בני קבולי טומאה טהרו מטומאה ראשונה. אצל הכא כל שעה שם עור עליו הלכך עד שיצטלנו מכשיעור.

• **ללישנא אחרינא** אמר רב הונא בשם רבי ישמעאל ברבי יוסי, דהא דאמרו שטלית שנקרע ברובה נטהרה היינו אפילו שייר בה כדי מעפות.

ואמר עליו **ריש לקיש** לא שנו שאפילו אם נשאר כדי מעפות נטהרה, אלא בטלית. אבל עור כי האי שיעורא חשיב ולא בטיל. ורבי יוחנן אמר דאפילו עור נמי לא חשיב, ואפילו נשאר כדי מעפות נטהרה.

הקשה רבי יוחנן לריש לקיש, מהא דתנן במס' כלים עור שהוא טמא מדרס, אם חישב עליו לעשות ממנו רצועות וסנדלים; לרבי יהודה כיון שנתן בו איזמל והתחיל לבטלו, הרי הוא טהור אף על פי שיש בו שיעור ה' מפהים על ה' מפהים, שהוא שיעור מדרס לעור. לחכמים, אינו טהור עד שימעיטנו משיעור ה' מפהים.

אבל כאשר ממעט ליה לפחות משיעור ה' מפהים מיהא טהור אף לחכמים, ולא אמרינן שיעור חשיב ולא בטל, וקשה לריש לקיש. תירץ, דהכא במאי עסקינן דקא בעי ליה לעור זה למושב זב, ופחות משיעור ה' מפהים, לא חזי למילתיה.

עור שיש עליו כזית בשר

ברישא דמשנתינו תנן, עור שיש עליו כזית בשר במקום אחד; הנוגע בציב היוצא ממנו שאין בו כזית ורצועה של בשר היוצא מאותו בשר ותלוי ודבוק במקצת, והוא מעורה לכזית] או בשערה שכנגד אותו בשר, טמא ודשערה היו שומר, ולא שומר על גבי שומר כדאמרינן לעיל (דף ק"ט): שערה הלחולי מהלחל.

בסיפא דמשנתינו תנן, עור שהיה עליו כשני חצאי זיתים של נבילה בשני מקומות; לרבי ישמעאל, מטמא במשא שהרי נשא כזית נבילה, אבל לא במגע, דאי אפשר ליגע ביהוד ושתי נגיעות אין מצטרפות. לרבי עקיבא, אינו מטמא לא במגע ולא במשא, שהרי העור מבטל. ומודה רבי עקיבא שהמסיט שתי חצאי זיתים שתחבן בקיסם יחד והסיטן, שהוא טמא לפי שנשא כזית נבילה.

אמר עולא בשם רבי יוחנן, לא שנו חכמים במשנתינו שיעור שיש עליו כזית בשר לדברי הכל לא בטיל והנוגע כנגדו טמא, אלא כשפלטתו חיה. דכיון שלא נחתך מדעת אין הבשר מאבד חשיבותו. אבל אם המפשיט פלטתו על ידי סכין, בטיל להעור ונחשב כמותו.

שאל רב נחמן לעולא הא דאמר רבי יוחנן שכשפלטתו סכין בטל, האם זה אמור אפילו כשהתך בשר מרובה כשיעור 'תרמא'?

• על הא דאמרו שהולקו לשלשה חלקים ונטהר בכך התנור, הקשו מדתנן במשנה אחרת במס' כלים, לרבי מאיר, אין תנור פחות מד' מפהים בגובהו – ואפילו נגמרה מלאכתו – מקבל טומאה. ואם היה גדול יותר מזה ונטמא ושברו, צריך שלא יהא בו שבר של ד' מפהים. לחכמים, אין דין זה אמור אלא בתנורים גדולים העשויים לאפות ולצלוח כדרך, אבל תנור קטן שעושין לתניקות, בתחלתו – לאחר שנגמר והסיקו, אפילו הוא 'כל שהוא' מקבל טומאה. ואם נטמא ונשבר, אם לא נשאר רוב גובהו של תנור הרי הוא טהור. ושיעור 'כל שהוא' אמרו אצל רבי ינאי דהיינו מפה, שכן היו עושים תנורים למשחק הבנות גבוה מפה.

על כל פנים מבואר דלדעת חכמים כל שלא נשאר מתנור גדול ד' מפהים נטהר התנור, ומשמע דאף על פי שהוא רובו של תנור, כל שאין בו ד' מפהים נטהר. ואילו במשנה דלעיל שנחלקו רבי מאיר וחכמים במהרת תנור, ורבי מאיר דמיקל אמר שאינו צריך לגרור את המפילה אלא ממעטו מבפנים מד' מפהים, מכלל דלחכמים החולקים עליו ואמרו דצריך לחלקו לג' חלקים, לא די בזה שלא ישאר בה ד' מפהים, אלא בעינן שלא ישאר רוב של התנור קיים, ולכן צריכין לחלקו לשלשה.

תירצו, דהתם דקתני דאם לא נשאר ד' מפהים לא הוי טמא, היינו כאשר חילק את התנור לרחביי דשוב אינו עומד יפה. והכא דקתני שאם נחלק רק לשנים ונמצא דבחלק אחד נשאר רוב תנור טמא, היינו כאשר שחלקו לארכו בגובהו.

• על הא דאמרו חכמים במשנה דלעיל, דתנור קטן תחלתו כל שהוא ופירשו דהיינו מפה, 'שיריו ברובו', שאין התנור נטהר אם עדיין יש בו רוב גובה של התנור מפה. והקשו בגמ' למאי חזו תנור שגובהו רובו של מפה. תירץ אביי, דצריך לומר 'שירי תנור גדול ברובו'.

ומה דאמרו ברישא דכתנור גדול 'שיריו ארבעה', היינו בתנור גבוה ד' מפהים, דאז כל שלא נשאר ממנו ד' מפהים אף דהוא עדיין יותר מרובו של תנור, דהואיל ורובו פחות מד' מפהים הוא לא חמירי שיריו מתחלתו, דהא תחלתו כשהוא שלם לא הוי תנור אם הוא פחות מד' מפהים. אבל בתנור בן ט' מפהים, על זה אמרו חכמים לקולא דשיריו ברובו, הא כל שלא נשאר רובו אף על גב שיש בו ד' מפהים, לא מטמא.

²² חלק גבהו ממזרח למערב, או מפון לדרום; רש"ש.

²³ חלק ארכו מלמעלה למטה; שם.

‘שומר’¹⁶. אבל אם נגע מלפניו בחבשר עצמו, יש נוגע וחוזר ונוגע, ושתי הנגיעות מצטרפות.

רבי יוחנן אמר, דאף כשנגע מלפניו אינו מטמא במוגע, לפי שאין נוגע וחוזר ונוגע.

דברי רבי יוחנן הם למעמיה, דאמר רבי יוחנן, **רבי ישמעאל ורבי דוסא בן הרכינס** אמרו דבר אחד. רבי ישמעאל, הא דאמרן. ורבי דוסא בן הרכינס דתנן, כל חלקי הכות המטמאין באהל וכן מזה מן הכות, ורובע חקב עצמות, ומלא תרוד רקב, אם נחלק השיעור לשנים והכנים שתי החצאים לתוך הבית, **רבי דוסא בן הרכינס** מטהר, דאין לו אהילות מצטרפין – שהבית מאהיל כאן וחוזר ומאהיל כאן. **וחכמים** מטמאים דסבירא להו שאהילות מצטרפים. ומדאמר רבי יוחנן שרבי ישמעאל ורבי דוסא אמרו דבר אחד, ומעמו של רבי דוסא בן הרכינס הוא משום דאין מאהיל וחוזר ומאהיל, אלמא טעמיה דרבי ישמעאל הוא משום דאין נוגע וחוזר ונוגע.

הקשו בגמ' על דברי רבי יוחנן, מדאמר **רבי דוסא בן הרכינס** אזיל כרבי **ישמעאל**, משמע דרבנן סבירא להו כרבי **עקיבא**. ולכאורה קשה דהא רבי **עקיבא** מיקל טפי מרבי **ישמעאל** ומטהר אף במשא, ואילו לחכמים אף אהל מצטרף לטומאה.

תירצו, דעד כאן לא קא מטהר **רבי עקיבא** אלא בעור שיש עליו שני חצאי זיתים, משום שהעור מבטלם, אבל בעלמא מטמא רבי **עקיבא**. וכן מבואר בסיפא דמשנתנו דמודה רבי **עקיבא** ב' חצאי זיתים רחוקין זה מזה שתחבם בקיסם והסימן שהוא טמא, ומפני מה רבי **עקיבא** מטהר בעור מפני שהעור מבטלן. אבל בעלמא סבירא ליה דאפילו במוגע נמי מטמא שנגיעות מצטרפים.

[ואף דאמר במשנה שבלא עור מודה שמטמאים במשא, על כרחך סבירא ליה דגם מטמאים במוגע. דאם לא היה מטמא במוגע לא היה מטמא במשא, דהאמר רבי **עקיבא** לקמן את שבא לכלל מגע בא לכלל משא].

רב עקיבא בר חמא הקשה על **בר פדא** מדשנינו בברייתא, דלרבי **ישמעאל** ילפינן מודכתיב **הנוגע בנבלתם** דלא בעור שיש עליו ב' חצאי זיתים, כיון דאין בכל נגיעה כשיעור נבלה. אבל לא אמרינן דאף במשא אינו מטמא, דכתיב **והנושא וכו' וטמא** והרי זה נושא את הנבלה. לרבי **עקיבא**, דין מגע ומשא תלוין זה בזה, דקראי גבי הדדי כתיבי בההיא נבלה דכתיב בה **הנוגע וכו' וטמא וכו' והנושא וכו' וטמא עד הערב**, את שבא לכלל מגע בא לכלל

דהיינו רובע חקב [ולישנא אחרתא כף מאוננים]. אמר ליה, אין. שאל ממנו ואפילו יותר מזה כשיעור נפה. אמר לו עולא, אין. אמר לו **רב נחמן** בלשון שבועה, האלהים, אפילו אם אמר לי רבי יוחנן כן מפומיה לא צייתנא ליה.

כאשר עלה **רב אישעיא** לארץ ישראל מצא לרבי **אמי**, אמר לו כל המושא ומתן שהיה בין עולא ורב נחמן. אמר לו רבי **אמי**, ומשום דרב נחמן התניה דבי נשיאה הוא, מזלזל בשמעתיה דרבי יוחנן.

פעם אחרת מצא **רב אישעיא** לרבי **אמי** ששנה למימרא זו דרבי יוחנן על **הסיפא דמשנתנו**, דהא דאמר **רבי ישמעאל** דעור שיש עליו שני חצאי זיתים מטמא במשא, לא שנו אלא כשפלטתו חיה, אבל פלטתו סכין בטיל, ולכולי עלמא אינו מטמא.

אמר לו **רב אישעיא**, אתה שונה דברי רבי יוחנן על **הסיפא**, ולכן שפיר מוכן דבריו שאם פלטתו סכין בטיל, כיון דאיירי בשנחתך לפחות מכזית. ואי הוה תני לה קמיה דרב נחמן הכי, לא הוה מזלזל בדברי רבי יוחנן, שלא הוקשה לו אלא משום שסבר שאמר כן אפילו בכזית ויותר. אמר לו **רב אישעיא**, וכי עולא אמרה למימרא דרבי יוחנן על הרישא דמיירי בכזית שלם. אמר ליה רבי **אמי**, אין. אמר לו **רב אישעיא** בלשון שבועה, האלהים, אם אמר לי יהושע בן נון כן משמו, לא הייתי שומע לו.

כאשר בא רבין וכל אלו שירדו מארץ ישראל לבבל, אמרוה למימרא דרבי יוחנן על **הרישא**, דגם בכזית אי פלטתו סכין בטיל ואינו מטמא. ואלא קשיא, דהאידך אפשר לומר דגם כזית שלם בטל כאשר פלטתו סכין, דאם כן אפילו כשיעור כתרמא נמי בטיל, והרי כולי האי בודאי לא מבטל איניש.

תירצו כדאמר **רב פפא** לקמן לענין אחר, דאיירי בבשר מרודד דק וקלוש ארוך ורחב, דכי מצרפת ליה הוי כזית, מיהו לא מרח איניש ומצרף ליהדי.

דף קכ"ד ע"ב

עור שהיו עליו שני חצאי זיתים

אמר **בר פדא**, הא דאמר **רבי ישמעאל** דעור שיש עליו שני חצאי זיתים אינם מצטרפים לטמא במוגע, לא שנו אלא כשנגע בעור מאחוריו, דכיון דלא הוי כזית שלם יחד אין לו 'יד' ולא

¹⁶ ואף על גב דאמרין לעיל (דף ק"ח:) דאין שומר לפחות מכפול, ויש לדייק הא כפול יש שומר, הא איכא תנא קמא דאחרים דפליג כדאמרין לעיל. ורבי ישמעאל סבירא ליה כתנא קמא דאחרים.

¹⁷ מיהו פלטתו חיה דלאו איהו בטליה, לא צטיל.

בי חצאי זיתים שנשאן כל היום

אמר עולא, שני חצאי זיתים של נבילה שתחבן בקיסם, אפילו מוליד ומביא את הקיסם כל היום, טהור הוא. משום דכתיב **והנשא את נבלתה** חסר בלא וי"ו, וסתם קריאתו כיון דלא כתב וי"ו נקרא 'נישא', ואנן קרינן נושא. ולכן בעינן נושא, והוא דנישא – שיהא כזית מחובר הנימל כולו כאחד, בלא בית יד אחר.

תנן במשנתנו, היו עליו שני חצאי זיתים, לרבי ישמעאל מטמאין במשא ולא במגע. הרי מבואר דכל שאין עור מבטלו מטמא במשא, ואף על גב דלאו מחובר הוא ביחד. ולכאורה קשה לדברי עולא, למה מטמא במשא, הא לאו נישא בבת אחת הוא. תירץ רב פפא, דאיירי ב'מרודד', שיש כאן חצי זית ורחוק ממנו עוד חצי זית, ורצועת בשר מרודד מזה לזה ומחברתו. וכיון דיכול לישא אותם בבת אחת, לפיכך הם מטמאים במשא.

וכן בהא דתנן בהמשך המשנה, דלרבי עקיבא שני חצאי זיתים שתחבן בקיסם והסיטן שהוא טמא, צריך לומר דאיירי במרודד. אבל אם לא כן אינם מטמאים, כיון דלאו נישא הוא.

וכבר נחלקו בה תנאי, לתנא קמא, אחד הנוגע בשני חצאי זיתים, ואחד המסיט, נטמא אף על פי שאין מחוברין יחד. לרבי אליעזר, אף הנושא אותם נטמא. ולכאורה קשה על רבי אליעזר וכי נושא לאו מסיט הוא ומה הוא מוסיף על דברי תנא קמא.

אלא על כרחך הכי קאמר, דלתנא קמא אחד הנוגע ואחד המסיט אף דלא נישא בבת אחת, טמא. ובא רבי אליעזר למומר דאינו טמא אלא באופן דנישא בבת אחת – שהחתיכות מחוברות יחד. ולפי זה אין לגרום 'אף' דנישא, אלא 'והוא' דנישא, וקאי בין אמוגע בין אמישא, דאין מטמאין אפילו במשא אלא אם כן הם מחוברין יחד.

דף קב"ה ע"א

קולית המת

תנן במשנתנו, קולית המת ועצם כשעורה כמת מטמא במגע ובמישא, כדכתיב **אוי בעצם אדם** וקולית המוקדשין והפגול והגזר מטמאין את הידים, משום דגזרי בהו רבנן משום חשדי כהונה ועצלי כהונה, וגזרו כן אף בעצמות שישימו נותר, הנוגע בהן טמא, בין שהם סתומים ובין שהם נקובים.

^פ אצל לענין נגיעה לא מיחשבי כמית אחד דאיירי בגוונא שאס יאחו צקטן אין הגדול עולה עמו, אצל מטמא צמא דנישא כאחד כשיאחו בגדול; תוספות ד"ה אמר רב פפא.

משא, ואת שלא בא לכלל מוגע לא בא לכלל מושא. ולכן לדידך כיון דאמרת לא מטמא במגע, תו לית לך לטמויי במשא.

ולכאורה קשה, דאם איתא לדברי בר פדא דבעור שיש עליו שתי חצאי זיתים מטמא במגע מלפניו לרבי ישמעאל, מאי השיב רבי עקיבא לרבי ישמעאל, דלא בא לכלל מוגע, הא לרבי ישמעאל מטמא במגע מלפניו. תירץ רבא דהכי קאמר רבי עקיבא, את שבא לכלל מוגע בכל צד – אף מאחוריו בא לכלל מושא ודהא ביהא קרא דלעיל כתיבא נמי נגיעת אחוריים כדאמרינן לעיל (דף ק"ה). יכול אפילו יש עליו כזית הנוגע בעור שכנגד הכשר מאחוריו לא יהא טמא, תלמוד לומר וטמא ואם לא בא לכלל מוגע בכל צד, לא בא לכלל מושא.

קולית סתומה

קולית סתומה שאין עליה בשר אבל יש בתוכה כזית מזה, תנן במתניתין לקמן (דף קכ"ה). דקולית של נבלה וקולית של השרץ אם הם סתומים טהורין אף מן המשא, כיון דלא באו לכלל מוגע. ונכתב רב אויא סבא לפני רבה בר רב הונא, האם חולק רבי ישמעאל על דין זה וסבירא ליה דמטמאה במשא. וצדדי הספק הם, מי אמרינן דאית ליה לרבי ישמעאל הכלל דאת שבא לכלל מוגע בא לכלל מושא, ואת שלא בא לכלל מוגע לא בא לכלל מושא, רק הכא בעור שיש עליו שני חצאי זיתים סבירא ליה דמטמא במשא, משום דבא לכלל מוגע מלפניו. אבל גבי קולית דלא בא לכלל מוגע כלל, דהא עצמות נבלה אין להם טומאה [כדאמרן בנבלתה ולא בעצמות, ובמוח אינו יכול ליגע דהא סתומה היא] אכן אינה מטמאה גם במשא. או דלמא לית ליה הכלל דאת שבא לכלל מוגע בא לכלל מושא. ולדבריו אף קולית סתומה מטמאה במשא.

אמר ליה רבה בר רב הונא, ראה עורב פורח באויר – כלומר השיאו לדבר אחר. אמר לו בנו רבא, ולא היינו רב אויא סבא מפומבדיתא דמשבח לן מר בגויה דגברא רבה הוא. ואם כן מדוע את משתמט מלענותו. אמר לו רבה בר רב הונא, אני היום סמוכני באשישות כלומר צריכני חיזוק לפי שסר כחי מכה הדרשה שדרשתי היום ברכים, דשבת הרגל היתה, ובעא מינאי מילתא דבעי טעמא, וצריך אני להרהר ולעיין בה.

^פ אצל לר"ע גופיה לא צריך קרא, דאיהו ס"ל דעור מבטלם, אלא לדברי רבי ישמעאל קאמר לדידך דלית לך עור מבטלו, תיפוק ליה מיהא דכיון דאין בא לכלל מוגע; תוספות ד"ה רבי עקיבא.

והיינו כדברי רבי אלעזר דאמר, קולית ששפה לארכה, דעכשיו שייר בה רצועה שלא שיפה, ממאה, ואפילו אין בה לא בשר ולא מוח, כיון דמוח שהיה עתיד לבא מבפנים מעלה ארוכה. וכיון דכוותה כבעלי חיים מעלה ארוכה, השתא נמי אבר הוא ולא בעי שיעור. אבל אם שפה אותה לרחבה סביב סביב – ואפילו במקום אחד, מהורה. והסימן לזכור דין זה הוא 'דיקלא', שאם תמול ממנו רצועה סביב, הוא מתייבש, שלא הנחת דרך לשרף לעלות מן הקרקע למעלה ממקום שנקלף. אבל אם תקליפנו לארכו ותשייר צדו אחד יש דרך לשרף לעלות.

הקשו בגמ' על ב' דרכים אלו דאיירי כשאין בקולית חמת כזית מה, דאם כן; (א) עצמות של מוקדשין אמאי מטמאים, הרי לא שימשו נותר כיון דאין נותר פחות מכזית. (ב) קולית נבלה וקולית שרץ שניקבו אמאי מטמאין, הא אמרינן דאין שומרין מצטרפין לטומאה חמורה.

תירצו, דצריך לומר דאכן בבא דרישא דקולית חמת איירי בדליכא כזית, ולפיכך אין מטמא באהל. וסיפא דקולית מוקדשין ושרץ ונבילה, איירי בדאיכא כזית.

ולפי זה צריך לומר דהמשנה 'מילי מילי' קתני, דכל דבר ששנה במשנתו איש מעינן טעמא בכל דבר ודבר, מה שהראה זה לא הראה זה:

רישא דקולית חמת, אשמעינן דבדליכא כזית אינו מטמא באהל, וקא משמע לן דמוח שבפנים אין מעלה ארוכה מבחוץ, וכמו שנתבאר.

בבא דקולית המוקדשין, קא משמע לן דשימוש נותר מילתא היא והוה כנותר עצמו. דאמר **מרי בר אבוח** בשם **רבי יצחק**, עצמות קדשים ששימשו נותר מטמאין את הידים, הואיל ונעשה בסים לדבר האסור ואבל במשנה דמס' פסחים (דף ק"ב:) לא תנן אלא הפגול והנותר מטמאין, אבל שמוש לא תנן. ואשמעינן מתניתין דמשום דשימוש כזית נותר מטמא, אפילו כשהוא סתומה ולא נגע במוח, משום עצם ששימש את הנותר.

בבא דקולית נבלה אשמעינן, דאף על גב דיש בתוכה כזית מוח, והוה שומר, אם לא ניקבה העצם ואי אפשר ליגע במוח שבתוכה, אין העצם בחוץ מטמא.

(ג) **רבי יוחנן** אמר, לעולם גם עצם של מת איירי כשיש בו כזית מוח ומשום דלא מוקמינן מתניתין בתרי טעמין. ואפילו אם לא היה בו כזית נמי הוה מטמא באהל, משום דמוח שבפנים מעלה ארוכה מבחוץ. והא דתנן במשנה שהנוגע בו טמא, מאהיל נמי במשמוע, דאיכא תנא דקרי למאהיל 'נוגע'.

אבל קולית נבלה ונבלה, אין עצמותיה מטמאים דכתיב **בנבלתה** ולא בעצמות וכן קולית שרץ שאין עצמותיהם מטמאים, ורק המוח שבפנים הוא מטמא; אם הם סתומים, מהורים אף מלטמא במשא, וכל שכן במגע, דהרי אי אפשר לו ליגע במוח שבפנים. דכיון שאי אפשר לו לטמא במגע, ילפינן דאף במשא אינו מטמא, דכתיב **הנוגע וכו' והנושא וכו'**, את שבא לכלל מוגע בא לכלל מושא, וזה שלא בא לכלל מוגע לא בא לכלל מושא. אבל אם הם נקובים כל שהוא – ואפילו כחוט השערה – מטמא במגע, שהרי אפשר להכניס בו חוט השערה של ראשו או זקנו והרי הוא נטמא בכך.

על הא דאמרו ברישא דמשנתו דקולית חמת סתומה מטמא במגע, דייקו בגמ', דמשמע דמטמא רק במגע ולא באוהל.

והנה על כרחך איירי דעצמות האלו אין עליהן כזית בשר, דאם היה עליהם היו מטמאים באהל נמי מחמת כזית בשר של מת.

וגם לכאורה לא איירי בדאיכא כזית מוח בפנים. דאם היה כזית מוח מבפנים היה מטמא באוהל, שהרי אין בתוך העצם חלל טפח, וקיימא לן במס' ברכות (דף י"ט:) כל חלל שאין בו טפח אינו חוצץ בפני המת.

והנה יש נידון אם כזית מוח שבפנים שבתוך האבר מעלה ארוכה לבשר מבחוץ. ואם הוא מעלה ארוכה לבשר מבחוץ הוה דינו כאבר, ואף בלא בשר ובלא מוח הוא מטמא באהל, ואף על פי שאינו כזית, ודתנן (אהלות פ"א מ"ז) האברים אין להם שיעור ליטמא – אפילו הן פחות מכזית מן המת, ופחות מכעדרה מן השרץ. ואף על גב שאין בו עכשיו מוח, הואיל ובמחבר לחי סוף המוח לבא, שהרי פעמים שהמוח כולו כלה והזור. ועל ידי המוח גדל הבשר מלמעלה, דינו כאבר. ונאמרו **ג' דרכים** לפרש המשנה:

(א) סבירא ליה לתנא דמשנה דמוח מבפנים אינו מעלה ארוכה לבשר מבחוץ. והואיל ואין כאן בשר אין סופו להעלות ארוכה בחי, לכן לא מיקרי אבר ואינו מטמא באהל.

(ב) **אביי** אמר, לעולם סבירא ליה לתנא דמשנה דמוח מבפנים מעלה ארוכה מבחוץ. והמשנה איירי בשישפה' להעצם – דהיינו שנסרה במגל או בסכין, דתו לא מעלה ארוכה. והלכך כיון דליכא כזית מוח דמטמא באהל משום שיעור, לא מטמא משום אבר.

^מ ואף על גב דשומר מכניס ומוציא טומאה, הני מילי דדבר שאפשר ליגע בטומאה עצמה, ולכן אפילו לא נגע זה חלל בשומר טמא. אבל היכא דאי אפשר ליגע בטומאה עצמה, אין שומר מטמא.

קנין תורה

דמלי טומאה כל חלל שבין שני המגדלים, ובזה מיושב סתירת המשנה, ואם כן לא תסייעה לרבי יוחנן.

רבי יוסי קרי למאהיל נוגע³

תנא דמתניתין דקרי למאהיל נמי 'נוגע' לרבי יוחנן, רבי יוסי הוא. דשנינו בברייתא, רבי יוסי אומר מלא תרווד (כף) רקב ועפר הנמצא בארון של מת שהוא רקבוביתו של מת, ושיעור מלא תרווד הלכה למשה מסיני מטמא במגע ובמשא ובאהל. ובשלמא במשא ובאהל מובן האיך הוא מטמא, דהא קא טעין ליה לכוליה, והא קא מאהיל אכוליה. אלא נוגע בה למה נטמא, הא לא נגע בכוליה דהא כל העפר אינו מחובר יחד והנוגע בצד זה לא נגע בצד זה, וכל חד וחד עפרא באפי נפשיה הוא. אלא לאו שמע מינה דנוגע היינו מאהיל.

אמנם הקשו, דהא קתני בהך ברייתא 'נוגע' וקתני 'מאהיל', והאיך אפשר לומר דנוגע היינו מאהיל. תירצו בשני דרכים:

(א) אביי תירץ, דשני מיני אוהל יש: (א) המאהיל למטה מטמא שאין טפח בין ידו לטומאה, וזה קרי 'נוגע'. והמאהיל למעלה מטמא קרי ליה 'מאהיל'. ולפי זה לא מיתוקמא מתניתין כרבי יוחנן, דהא לא מיקרי מאהיל נוגע אלא למטה מטמא דהוי כנגיעה, וחזר הדיוק הראשון למקומו, דמשמע במשנתנו דרק נוגע בקולית המת טמא, אבל מאהיל (דהיינו למעלה מטמא), לא. ואם בדאיכא כזית, באהל נמי ליטמא.

(ב) רבא תירץ, דאפילו למעלה מטמא נמי אוהל נגיעה מיקרי, ושפיר מיתוקמא המשנה כרבי יוחנן ואליבא דרבי יוסי. ו'אהל' גרידא היינו בהמשכה, שדבר אחר מאהיל עליו ועל הטומאה, דהוא אינו מאהיל על הטומאה ולא הטומאה מאהלת עליו, אלא דבר אחר ממשיך את הטומאה עליו.

מאהיל למעלה מטמא

רבא הביא ראייה לדבריו דאפילו למעלה מטמא קרי ליה רבי יוסי לאהל 'נגיעה'. דשנינו בברייתא, רבי יוסי אומר, חבילי מטה ושמטרגים מטות כמין קליעה, וסריגי חלונות (שנותנים עצים דקים או מטי ברזל בחלונות בסירוג בקליעה שלא יכנס אדם בהן), חוציצין בין הבית לעלייה, שאם שטחו בין קורה לחברתה נעשו תקרה, ובטלו, ואין מקבלין טומאה, וחוציצין בפני הטומאה שלא תכנס טומאה לעליה. ואף

אבל הקשו, דאם סבירא ליה מוח מבפנים מעלה ארוכה מבחוץ, למה קולית נבלה וקולית שרץ שלא נקבו טהורים. הא עצם גופיה אבר הוא, ובלא מוח נמי מטמאי וסתימה מאי אהניא. תירץ רבי בנימין בר גידל בשם רבי יוחנן, דאיירי המשנה כגון דאיכא כזית מוח יבש ונעקק בתוך החלל דהוא לא מעלה ארוכה. ולכן גבי מת אף על גב דאינו מעלה ארוכה מטמא באהל, דהא בלא חשיבות אבר הא איכא שיעור מוח וסתימה לא מהניא ביה, דטומאה בוקעת ועולה. וכן במוקדשין הם טמאים שהרי שמשו נותר. אבל קולית נבלה כיון דמתקשקש הוא ושוב אינו מעלה ארוכה, לאו אבר הוא. הלכך אם ניקבו דאפשר ליגע מטמאים משום שיעור, אבל לא ניקבו לא, דלאו אבר הוא ודחשתא גרע מקולית שיש בה כבעדשה מוח לה, דהוא מעלה ארוכה הוא.

רבי אבין וי"א רבי יוסי בר אבין הביא ראייה לדברי רבי יוחנן דקרי למאהיל 'נוגע', מזה דתנן, הנוגע בכחצי זית מת ובאותו זמן מאהיל על חצי זית אחר, או שידו נוגעת בחצי זית, וחצי זית אחר מאהיל עליו (וכגון שנתון בקיסם ותחוב בכותל, וזה עומד תחתיו) טמא. ובשלמא אם נוגע ומאהיל חד שם הוא, משום הכי מצטרף. אבל אם הם שתי שמות, מי מצטרף. והתנן, זה הכלל; כל שהוא משם אחד מצטרף וטמא, וכל שהוא משני שמות אינו מצטרף, וטהור.

דף קב"ה ע"ב

אבל הקשו על זה, דאם אמרינן שנוגע ומאהיל חד שם הוא, למה תנן בסיפא שהנוגע בכחצי זית ודבר אחר מאהיל עליו ועל החצי זית – כגון חצי זית מוטל על גבי קרקע והוא עומד אצלו, ודף אחד מאהיל על שניהם, טהור הוא. ואם נוגע ומאהיל חד שם הוא, אמאי טהור הוא והלא זה אוהל נמור, ועיקר אוהל האמור בתורה זה הוא כל הבא אל האהל, שהבית מאהיל עליו ועל מת כאחד.

אלא אם כן קשיא רישא דאמרינן שנוגע ומאהיל אכן מצטרפין.

תירץ רבי זירא, דרישא איירי בטומאה רצוצה⁴ בין ב' מגדלים של עץ ואין ביניהן פותח טפח, ולכן כולה נגיעה היא, ואפילו הוא מאהיל למעלה מן הבשר הרבה כגון שהיו המגדלים גבוהים והטומאה למטה והוא מאהיל סמוך לראשיהן קרי נגיעה. דכיון דהלכה למשה מסיני היא דטומאה רצוצה בוקעת, הוי כמאן

³ אצ"י לא מהדר לאוקמא לדברי יוחנן, דהא אצ"י אוקמה למתניתין דשאלין זה מית וצשיפה. והכא קא מהדר לתרתי מילתיה דרבי יוסי דקמי גבי רקב מגע ואהל, וקשיא לן הא לא נגע בכוליה ומוקי ליה אצ"י צאהל נגיעה.

⁴ כל דבר שאין לו מקום ריוח קרי 'רצוצה', וכיון דפחות מטמא לאו חלל הוא נקרא מה שצמחו רצוצה.

וקתני שם בסיפא, שאם העמידה למגדל אצל פתח הבית וכולה בבית אלא שפתחה לחוץ, אם יש מומאה בתוכה, הבית טהור דמשום מאי איכא למטויי; הא מומאה אהל ליכא דהרי יש בה פותח טפה, ולא מומאה טמונה היא. ומשום יציאה נמי לא מטמיא, דהא אין יציאתה לפנים. ואם יש מומאה בבית, מה שבתוכה טהור.

דף קכ"ו ע"א

ושנינו עליו בברייתא, דרבי יוסי מטהר. והנה ודאי אין לפרש דהא דרבי יוסי מטהר קאי על גוונא דסיפא באופן שהעמידה למגדל כולה בבית ופתחה לחוץ, דהא כבי האי גוונא תנא קמא נמי מטהר^א.

אלא ודאי שמעיה רבי יוסי לתנא קמא דקאמר הבית טמא כל היכא שיש אחד מהנך שני טעמים, (א) דרך מומאה לצאת – כגון רישא דיש בה פותח טפה, דאין כאן מומאה טמונה, אלא משום דסופה לצאת, (ב) מומאה טמונה, דבוקעת ועולה – מדנקט רישא 'יש בה פותח טפה' ותנא סיפא עלה 'העמידה בפתח ופתחה לחוץ הבית טהור', ושמעינן מינה טעמא דיש בה פותח טפה, דאין כאן אהל מומאה טמונה. הא אין בה פותח טפה, אפילו העמידה בפתח ופתחה לחוץ הבית טמא, מפני שמומאה טמונה בוקעת, והוי כאילו מוטלת בקרקע הבית והבית מאהיל עליה.

ועל זה אמר רבי יוסי, ברישא דקאמרת גבי יש בה פותח טפה הבית טמא מפני שדרך מומאה לצאת, הרי יכול הוא להוציאה לחצאין. ודקאמרת בסיפא הבית טהור, ומטעמא משום דיש בה פותח טפה, הא אין בה פותח טפה הבית טמא משום דמומאה טמונה בוקעת, גם כן לאו מילתא היא דמומאה טמונה אינה בוקעת.

כלב מת שמוטל על האסקופה

הקשו בגמ' סתירה בשיטת רבי יוסי עצמו. דתנן, הכלב שאכל בשר מת ומת הכלב^ב, ומוטל על האסקופה וצוארו לפנים, יש ד' שיטות בזה:

(א) לרבי מאיר, אם יש רוחב טפה בצוארו, מביא את המומאה משום דדופנו העליון מאהיל על המומאה וראשו השני

^א וודאי ללא קאי על הא דאמר תנא קמא דרישא נמגדל בתוך הבית וטומאה בתוכה שהבית טמא מפני שקופה ללאת, דהא להדיא חולק רבי יוסי עליו דרישא דמשנה.

^ב דאילו הכלב חי, אפילו נכנס לבית הבית טהור, כדאמרין לעיל (דף ע"א). דטומאה הצלועה בצעלי חיים, אינה מטמאה.

על פי שהם נקובים, הרי אין בנקבים פותח טפה^א, ואף הנוגע כנגד הנקב טהור.

ואם נטלן מן המטה כמו שהן מסורגות, ופורסן על המת באויר, הנוגע כנגד הנקב טמא דעכשיו לא נעשו תקרה להיות הכל כסתום. לפיכך הנוגע כנגד הנקב טמא, שהרי מאהיל על המת. והנוגע שלא כנגד הנקב טהור, דחבלים בלא מטה אינן מקבלין מומאה הילכך חוצצין.

ולכאורה קשה היכי דמי, אילימא ששומטין על המת בענין שאין ביניהן ולמות טפה, אם כן שלא כנגד הנקב אמאי טהור, הא הוה מת בכסותו, ומת בכסותו מטמא. אלא על כרחך איירי כששומטין למעלה מטפה, ומכל מקום קא קרי ליה 'נוגע'. הרי מבואר דקרי למאהיל אף למעלה מטפה מהמת, 'נוגע'.

אבל אביי דחה ראית רבא, דלעולם איירי כששומטין למטה מטפה. ואין להקשות דאם כן אף שלא כנגד הנקב לא יהא טהור משום דהוה מת בכסותו. דלא דמי, שהרי מת בכסותו מבטל ליה, אבל האי לא מבטל ליה להיות כסותו של מת.

מומאה טמונה

ואין להקשות דאם הוא למטה מטפה, אף אם לא הוה כמת בכסותו על כל פנים תהוי כטומאה טמונה שאין לה חלל טפה שבוקעת ועולה^ב. דקסבר רבי יוסי מומאה טמונה אינה בוקעת.

והזינן דסבירא ליה כן לרבי יוסי, דתנן, תיבת המגדל של עין וועשין אותו תיבות תיבות קטנות להצניע בהן כלים ומשקין אם יש בה חלל פותח טפה, ואין בחרו פתח יציאתה פותח טפה; לתנא קמא, אם יש מומאה בתוכה, הבית טמא. ואף על פי שפתחה קטן, מפני שדרך מומאה לצאת – שעל כרחך סופה לצאת דרך פתח זה, לפיכך מטמאה מיד דרך יציאתה ומדרבנן. אבל אם יש מומאה בבית, מה שבתוכה טהור, הואיל ואין ביציאתה פותח טפה והרי אין סופו להכניס לה מת. לרבי יוסי, אף כשיש מומאה בתוכה הבית טהור, דשמא אין סופה לצאת דרך פתח זה כשיהא בה שיעור מומאה, שהרי יכול להוציאה לחצאין או לשורפה במקומה^ג.

^א כל נקב העשוי לאויר שיעורו כמלא אגרוף, וכל נקב שצין צית לצית או צין צית לעליה שיעורו כפופת טפה.

^ב דקיימא לן צמס' אהלית (פ"ד מ"ו), דבוקעת ועולה עד לרקיע אלא אם כן תמלא חליה למעלה מטפה.

^ג ולא נאמר דין 'סוף' טומאה ללאת' אלא צמס' שאין הדרכ' לנחמו לפחות מכית או לשורפו; תוספות ד"ה יכול הוא.

ממשיך, ואם לאו אינו ממשיך. וזהו 'רואין את הטומאה' לאו רואין את מקום שכיבת הטומאה קאמר, דאמקום שכיבתה לא חיישינן, דלא שני לן אם בבית אם לחוץ לבית, שאין טומאת הבית אלא משום המשכה, אלא רואין את חללה קאמר. והוא דאמר אחר כך מכנגד המשקוף ולפנים הבית טמא, הוא מילתא אחריתא דיש לבדוק באיזה מקום באסקופה נמצאת פי הכלב.

והיינו דרבי יוסי חולק על רבי מאיר בשתים; (א) הא דאמר רבי מאיר לענין המשכה שאם יש בצוארו כולו עם עובי דפנותיו רחב טפה ממשיך, אנן חלל טפה בעינן, וזהו בדיקת חלל הצואר.

(ב) הא דאמר רבי מאיר שאם הוא על האסקופה כולה הבית טמא, ואף על פי שאין פיו מן השקוף ולפנים, דקחשבת כל האסקופה כלפנים, אינו כן. אלא, מהשקוף ולפנים הוי כלפנים. אבל מכנגד השקוף ולחוץ, הבית טהור.

וכן שנה רב אחא בריה דרבא להדיא בברייתא, דלרבי יוסי רואין את 'חלל הטומאה' והיינו גרון הכלב.

רבי שמעון לא קרי לאהל נגיעה

לעיל (דף קכ"ה:) שנינו בברייתא, שהנוגע בכחצי זית ודבר אחר מאהיל עליו ועל חצי זית, טהור. הרי מבואר דתנא זו סובר דלא מצטרפי נגיעה ואהל, אלא מא מגע ואהל לאו חד שמוא הוא, וחולק על רבי יוסי דקרי לאהל 'נוגע'. ומבאר הגמ' מי הוא התנא שסובר כן.

שנינו בברייתא, טומאות הרבה פורשות מן המת, כגון; כזית בשר, שדרה, גלגולת שלא חסרו, רובע עצמות, מלא תרווד רקב, ועצם כשעורה, ורוב המנין והבנין של העצמות. ואמר רבי שמעון, דיש שלש טומאות פורשות ממנו ששוות בדבר זה שיש בכל אחת שתים מן טומאות של מת, והשלישית אין בה; או מגע ומשא בלא אהל, או מגע ואהל בלא משא, או משא ואהל בלא מגע.

ואלו הן השלשה: (א) מלא תרווד רקב; מטמא במשא, ובאהל שהרי נושא את כולו. אבל אינו מטמא במגע, שאין נוגע בכולו. (ב) עצם כשעורה; הלכה למשה מסיני דמטמא במגע ובמשא, ולא באהל. (ג) גולל ודופקיה; הלכה גמירי לה לעיל (דף ע"ב.) דמטמא במגע ובאהל, ואינו מטמא במשא.

ממשיך האהל לבית ויוצאה דרך פיו לבית וואף על גב דאין לה אהל שחללו טפה, סבר רבי מאיר דממשיך טומאה הואיל ורחבו טפה. ואם לאו, אינו מביא את הטומאה דכל שאין בו רוחב טפה אינו אהל.

(ב) לרבי יוסי, רואין את הטומאה, מכנגד השקוף ולפנים והאסקופה רחבה ושקוף מהותך בו, שהדלת נוקף ושוקף בו כשסוגרין אותו, כמו שאנו עושין למפתח ולמשקוף עליון מקום שהדלת נוקף עליהן הבית טמא. מכנגד השקוף ולחוץ, הבית טהור. שהרי אין כאן לא בית מאהיל ולא אהל טפה שיהא ממשיכה לתוך הבית. ולהלן יתבאר באיזה אופן איירי רבי יוסי.

(ג) לרבי אלעזר, אם פיו לפנים ונקב זנבו לחוץ, והטומאה מבחוץ, הבית טהור ושהרי אין דרך מאכל לצאת דרך הפה, אלא דרך השוליים נקב הריעין. ואם פיו לחוץ ושוליו לפנים, הבית טמא שהרי דרך פתח קמן הוזה על כרחך היה סופה לצאת.

(ד) לרבי יהודה בן בתירא, בין פיו לפנים ושוליו לחוץ או פיו לחוץ ושוליו בפנים [מפני שדרכה לצאת דרך זה], בין טומאה מכנגד המשקוף ולפנים בין שהוא לחוץ, בין שבצוארו טפה בין אין בצוארו טפה, הבית טמא.

מתחלה סברו דכוונת רבי יוסי הוא שבודקין בגופו של כלב מקום הטומאה היכן נמצא, אם הטומאה נמצא מן המשקוף ולפנים או מבחוץ. וקאי על דברי רבי מאיר שאמר שאם אין בצוארו טפה אינו מביא את הטומאה, ועל זה אמר ליה רבי יוסי שאם הטומאה מן המשקוף ולפנים, אף על פי שאין בצוארו רוחב להיות הוא אהל, הרי יש כאן אהל גדול, שהרי הבית מאהיל על טומאה טמונה. הרי מבואר דסבירא ליה לרבי יוסי דטומאה טמונה בוקעת ועולה. ולא כמו שנתבאר בברייתא דלעיל דסבירא ליה שטומאה טמונה אינה בוקעת ועולה.

תירץ רבא, דרבי יוסי לא קאי על אין בצוארו טפה, ולחומרא דאם הטומאה בפנים טמא. דלעולם אם אין בצוארו טפה אפילו טומאה בפנים הבית נמי טהור, דטומאה טמונה אינה בוקעת. אלא קאי על יש בצוארו פותח טפה, ולקולא. דלרבי מאיר כל שיש בצוארו טפה אהל הצואר ממשיך הטומאה לבית הואיל ורחבו טפה, ואף על פי שאין חללו טפה. וקאמר ליה רבי יוסי, דרואין את 'חלל' הטומאה והוא חלל הצואר – אם יש בחללו טפה

^א כדמתן במס' אהלות (פ"ג מ"ז) דרק טפח על טפח על רוס טפח מרובע, מביא את הטומאה.

^ב כפיו לפנים טמא אף על פי שאין סופו לנאת דרך כאן, קסבר שאף צדק כניסתה היא מוליאה טומאה. אי נמי, פעמים שהוא מקיף.

^א גולל זה כסוי העליון דף שנתנין על המט, ודופק זה דף היתנין כדלוי. ורצין להו מקראי לעיל (דף ע"ב.). והנך תרי חדא טומאה נינהו שניהם יולאים ממקרא אחד וטומאתם שזה.

גליון קנין תורה

הרי מבואר דרבי שמעון חולק על רבי יוסי, דהא לרבי יוסי מלא תרודו רקב מטמא גם במגע, דהא קרייה לאהל 'מוגע'.

דף קכ"ו ע"ב

קולית נבלה וקולית השרץ

תנן במשנתנו, קולית נבלה וקולית השרץ סתומים אינם מטמא במגע. ושנינו בברייתא, דילפינן לה מדכתיב הנוגע בנבלתה יטמא שדוקא נוגע בנבילה נטמא ולא הנוגע בקולית סתומה. אבל אם ניקבה הקולית, נטמא הנוגע בה, דכתיב הנוגע יטמא ודרשינן מיו"ד יתירא דאת שאפשר ליגע שם טומאה עליו, הלכך אף על פי דלא נגע אלא בעצם, טמא, משום דשומר מכנים ומוציא טומאה.

הקשה רבי זירא לאביי, אם כן בהמה שעדיין היא בעורה ולא הופשטה כלל, לא תטמא, דהא אי אפשר ליגע בבשר. תירץ אביי, צא וראה כמה נקבים יש בה – הפה והחוטם והעינים.

הקשה רב פפא לרבא, אלא מעתה כוליא המכוסה בחלבה לא תטמא, הואיל ואי אפשר ליגע בהכוליא עצמה^מ. תירץ רבא, בא וראה כמה חומין נמשכין הימנה באמצעיתה, והן בשר.

רב אושעיא נסתפק מה הדין כשהישיב על קולית לנוקבה ולא ניקבה. וצדדי הספק הם האם אמרינן מחוסר נקיבה כמחוסר מעשה דמי, או לא. ושוב פשטה דמחוסר נקיבה לאו כמחוסר מעשה דמי.

ביצת השרץ

תנן במשנתנו, ביצת השרץ^מ 'המרוקמת' – שנולד בה אפרוח, הנוגע בביצה טהורה, לפי שאי אפשר ליגע באפרוח. אבל אם ניקבה הביצה כל שהוא, הנוגע בה טמא, ואף על פי שלא נגע באפרוח, לפי שהביצה הוה שומר לאפרוח, ושומר מוציא טומאה.

שנינו בברייתא, דילפינן מדכתיב אלה הטמאים לכם בכל השרץ לרבות ביצת השרץ וקולית השרץ שמטמאין^מ. אבל לא אמרינן שאפילו לא ריקמה הביצה גם כן מטמא, דכתיב השרץ מה שרץ שרקם כבד, אף ביצת השרץ היינו שרקמה כבד.

וילפינן שאם לא ניקבה הביצה אינה מטמאה, דכתיב הנוגע וכו' יטמא את שאפשר ליגע בה טמא, ואת שאי אפשר ליגע בה טהור. ושיעור נקיבתה הוא כחוט השערה, שאם יכניסו שער ראשו וקנו לתוכו הרי נגע וטמא האדם. שהשער המחובר לאדם הרי הוא כבשר, בין שער טהור הנוגע בטומאה, בין שער טמא שנגע בו הטהור, טמא^מ.

עכבר

תנן במשנתנו, עכבר שאינו פרה ורבה אלא מעצמו נוצר מאדמה^מ [כאשפה המשרצת תולעים], אם עדיין לא נברא העכבר אלא צדו אחד; לתנא קמא, הנוגע בבשרה טמא, והנוגע באדמה שכנגדו טהור. לרבי יהודה, אף הנוגע באדמה שכנגד הבשר טמא.

אמר רבי יהושע בן לוי, דהיינו רק כשהשרץ חציו על פני כל ארכו של השרץ מראשו ועד רגליו – כלומר שמצד א' הוא נעשה בשר.

יש ששנו דבריו על דברי התנא קמא שהנוגע בבשר טמא, דרק כשהשרץ על פני כולו, נטמא אם נגע בבשר דחשיב שרץ.

ויש ששנו דבריו על דברי רבי יהודה שמטמא אף הנוגע באדמה, דהיינו רק כשהשרץ על פני כולו.

מי ששנה דברי רבי יהושע בן לוי על התנא קמא לענין נוגע בבשר, ואפילו הכי מטהר ליה רבי יהושע בן לוי אם לא השריץ על פני כולו. כל שכן בדברי רבי יהודה שמטמא בנוגע באדמה שכנגדה, דלא מימא רבי יהודה בעפר, אלא אם כן השריץ על פני כולו.

^מ ה"א יתירא נדרשת לכמה דרשות; לאסור לזין ורועזן (לעיל דף ק"ב:), ולעורותיהן כששן (לעיל דף קכ"ב:).

^מ דחניא בתורת כהנים כתיב 'הנוגע בצפר הזב' ולא צואה שעליו, ולא בקלקלין - והוא עירבוב שער תלוש המתקשה, ונאסף צשערו שעל החזה ושעל השחי, ואינם מחזירין לצפר. [ולהכי קרי ליה 'קלקלין', מה קלקלין זה מקושר כנגד החן, אף הני שערות קשורין ומכוסין שם].

אבל לא אמרינן דנחמטט גם הנוגע צשער ופפורן של זב, דילפינן מדכתיב 'טמא', הא למדת שצער הטמא הרי הוא כצפרו. ושער הטהור הנוגע בטומאה גם כן ילפינן הסם מדכתיב 'וכל אשר יגע בו הזב' זו ולא צואה שעליו, ולא בקלקלין שעליו. יכול שאני מוציא את השער ואת הפפורן, תלמוד לומר 'טמא'.

^מ החלב עצמה אינו טמא, כדכתיב 'וחלב נבלה וכו' יעשה לכל מלאכה', ואמרינן דמס' פסחים (דף כ"ג.) דילפינן מ'לכל' מלאכה, דלא אמרינן דלמלאכה הדיוט יהא טהור ולמלאכה גבוה יהא טמא.

^מ יש שרצים המטילים צינים; זב, הלטאה, וחומט.

אולם דחו דאין לפרש כן הפסוק, שעכבר הנוצר מן האדמה לא יטמא. דהא טימא בחולדה וטימא בעכבר, מה חולדה כל ששמה חולדה טמא, אף עכבר כל ששמו עכבר טמא, ואף עכבר שחציו בשר וחציו אדמה.

אולם באמת יש לומר גם להיפוך, מה כשטימא חולדה היינו בפרה ורבה, אף עכבר לא טימא אלא עכבר הפרה ורבה.

וכיון דאין ללמוד דינו בלי דרשה, ילפינן מדכתיב **בשרץ קרא יתירא**^ט, לרבות עכבר שחציו בשר וחציו מן האדמה.

אלא דשאל ההוא מדרבנן **לרבא**, למה לא אמרינן להיפוך **השורץ** בא לרבות עכבר הים. ומיעוט **דעל הארץ** דמשמע דרק על הארץ יטמא, אתא לאורויי דאחד זה ואחד זה על הארץ יטמאו, ואם ירדו לים אין מטמאין.

אמר לו **רבא**, מאחר דשויתיה לים מקום טומאה – דהא מרבית מין הים לטומאה, מה לי בעודו בים מה לי יצא לחוץ. הרי אין נוח לדרוש המקראות במדה זו, אלא לומר דבר המקובל.

• הקשו בגמ', הא דכתיב **על הארץ** הא מיבעי ליה להוציא שרץ מן הצף על המים, ויש ספק נגע ספק לא נגע, דאף ברשות היחיד ספקו טהור, כדיליק **רבי יצחק בר אבדימי** במס' נזיר (דף ט"ד.) וזמאי קרא נפקא לן כתיב 'השורץ' כל מקום ששורץ, ואפילו על המים, וכתיב 'על הארץ' הא כיצד, כאן בטומאת ודאי – טמא אף בים, כאן בטומאת ספק – אינו טמא רק על הארץ תירצו, דשני פעמים כתיב 'על הארץ', אחד למעט ספק, ואחד למעט עכבר שבים.

צב

שנינו בברייתא, דילפינן מדכתיב **הצב למינהו להביא**; (א) הערוד דמן הצב ומן הנחש הוא בא, (ב) הנפילים – שרץ מין צב, (ג) וסלמנדרא – שרץ הנוצר מן האור מעצי הדם על ידי כשפים, והסך מדמו אין האור שולט בו, וקים ליה **לרבי עקיבא** דמינא דצב הוא.

כשהיה **רבי עקיבא** מוגיע לפסוק **מה רבו מעשיך ה'** היה אומר, יש לך בריות גדולות בים ויש לך בריות גדולות ביבשה, שבים אילמלי עולות ביבשה מיד מתות, ושיבשה אילמלי יורדות לים מיד מתות. יש לך בריות גדולות באור – סלמנדרא, ויש לך בריות גדולות באור. אלו שנבראו שבאור אילמלי עולות

אבל ממי ששנה דברי **רבי יהושע בן לוי** על **רבי יהודה** שלא טימא הנוגע באדמה אלא אם כן השריץ על פני כולו, היינו על הסיפא דוקא. אבל הנוגע בבשר טמא, אף על גב דלא השריץ על פני כולו.

עכבר הים

שנינו בברייתא, מתוך שנאמר בשרצים הטמאים 'עכבר', שומע אני שאפילו עכבר שבים ודג הוא, דומה לעכבר, ועכבר שמון הרי הוא בכלל הטמאים. אלא שלכאורה היה אפשר ללמוד מקל וחומר שהוא טהור, ואין צריך קרא למעטו. שהרי טימא הפסוק בחולדה וטימא הפסוק בעכבר, מה חולדה היינו מין הגדל על הארץ ולא שבים – שהרי אין חולדה בים, אף עכבר היינו מין הגדל על הארץ, ואף על פי שיש ממינו בים, לא טימא אלא מין הארץ.

אולם מזהא היה אפשר לומר גם להיפוך, שהרי טימא הפסוק בחולדה וטימא הפסוק בעכבר, מה חולדה כל ששמה חולדה טמא, אף עכבר כל ששמו עכבר, ואפילו עכבר שבים, ששמו עכבר, טמא.

אלא דילפינן מדכתיב **זוה לכם הטמא בשרץ השורץ על הארץ** שדוקא שרצים הגדלים בארץ טמאים, ולא עכבר שבים.

אולם עדיין היה אפשר לומר דלא נדרוש 'על הארץ' במדה זו לטהר עכבר שבים, אלא לכך בא לומר ד'על הארץ' יטמא בין עכבר הים בין עכבר היבשה, דכל שעל הארץ נגע בטהור יטמאנו, אבל כאשר ירד לים ושם נגע בטהור לא יטמא. אלא דילפינן מדהוה ליה למיכתב 'זוה לכם הטמא בשרץ הארץ', וכתיב **בשרץ השורץ על הארץ** אייתר ליה 'השורץ' לדרוש דכל מקום שהוא יכול לשרוץ לרחוש ולנוע הרי הוא טמא. וכיון דאף בים הוא שט, על כרחך 'על הארץ' למין הארץ הוא דאתא, למעט מין הים, ולא למעוטי מין הארץ שירד לים.

דף קכ"ז ע"א

ולא אמרינן **השורץ** באה למעט שדוקא עכבר המשריץ יטמא, אולם שאינו משריץ לא יטמא, ואם כן אוציא עכבר שחציו בשר וחציו אדמה שלא בא מפריה ורביה של עכבר, אלא שנוצר מאליהו^מ.

^מ ולפי זה נדרש 'שורץ' מלשון 'פרו וישלח', ולא לשון רחוש וניעונו. ולעולם ירד לים לא יטמא, דהכי קאמר 'על הארץ' יטמא אפילו עכבר שבים, אבל ירד לים, ואפילו עכבר הארץ, לא יטמא.

^מ דקרא יתירא הוא, דהא כמיז צמרויהו 'אלה הטמאים לכם ככל השרץ'.

קנין תורה

לגונבו. אם אדם מפומבדיתאה לוייך, אשני אושפיזך שלא ידע היכן תשכב, לפי שגנבים מומחין הם.

אמר רב הונא בר תורתא, פעם אחת הלכתי ל'וועד' והוא מקום רשעים ומרביעי כלאים, וראיתי נחש כרוך על הצב – דכל שעה היה מצוי אצלו והיה נזקק עמו. לימים יצא ערוד מביניהם והיה נושך בני אדם ומומית [כדאמרינן במס' ברכות (דף לג.) גבי ערוד דרבי חנינא בן דוסא]. וכשבאתי לפני **רבי שמעון החסיד** אמר לי, אמר הקדוש ברוך הוא, הם הביאו בריה שלא בראתי בעולמי שמוזוגי כלאים היו, אף אני אביא עליהם בריה שלא בראתי בעולמי – והיינו ערוד.

אמנם הקשו, דהא אמר מר, כל שתשמישן שוין – שמשמשין שניהם פנים כנגד פנים כגון אדם, או פנים כנגד עורף כגון בהמה, וימי עיבורן שווין, מתעברים זה מזה, ומניקים זה בנו של זה. אמנם כל שאין תשמישן ועיבורן שוה, אין יולדין ומגדלין זה מזה. וכיון דצב ונחש אין עיבורן שוין^מ, האידך נתעברו זה מזה. תירין **רב**, נם בתוך נם היה. והקשו האי פורענותא הוא, תירצו דהיינו נם בתוך נם לפורענות – כדי ליפרע מן הרשעים.

לאויר, מיד מתות. ואלו שבאויר אילמלי יורדות לאור מיד מתות, מזה רבו מעשיך ה'.

• שנינו בברייתא, דכל בריה שיש ביבשה יש בים, חוץ מן החולדה. והביא **רבי זירא** סמך מן הפסוק **האזינו כל יושבי חלד** דהיינו יושבי הארץ שהוא מקום מיושב לחולדות.

אמר **רב הונא בריה דרב יהושע**, ביברי [מין היה] הנמצאים בסביבות העיר נרש, אינן מן הישוב דאינן גדלות אלא במים.

רב פפא אמר, בנידוי יהא העיר נרש, דכל יושביה רשעים כולם; חלבה ועורה ואליתה – כלומר כולן כקמן כגדול.

כתיב **אריץ אריץ אריץ שמעי דבר ה'** אמר **רב פפא**, לא אבה נרשמה שמוע דבר ה', לפי שכולן היו רשעים.

אמר **רב גידל** בשם **רב**, אם נשקך אחד מיושבי נרש, מנה שניך אם תמצאם כולם, כי מוחזק גנב הוא. אם מיושבי נהר פקוד נתלזה עמך בדרך, הוא מחמת שראה לך טלית נאה ודעתו

^מ ימי עיצורו של נחש אינו שוה לא לשרץ ובהמה וחיה, כדאמרינן במס' בכורות (דף ט.) שועל וכל מיני שרצים לששה חדשים, ונחש לשבע שנים. ואמרינן התם ולאחר רשע נחש לא מזינו חצר.

^מ ארץ שהוא ארץ שצאלות, שהיתה חשוכה שכולן; רש"י על ירמיה צפי השני.

שאלות ותשובות לחזרה

דף קב"ב ע"ב

א. מזה הן חב' דרכים לפרש הא דנחלקו בשיעור 'עגל חרד', דלעולא הוא בן שנתו, ולרבי יוחנן כל זמן שהעגל יונק?

(א) כוונת עולא דצריך להיות בן שנה, וגם שיונק מאמו. אבל אם פירש מלינק אף על פי שעדיין הוא בתוך שנתו, כבר הוקשה עורו. וגם אם עבר שנתו אף על פי שעדיין יונק כבר הוקשה עורו, דתנתי בעינן. ועל זה אמר רבי יוחנן, דהא דקאמרת בן שנתו שפיר קאמרת דהוה רך, אבל אפילו לאחר שנתו כל זמן שהוא יונק עדיין עורו רך, דסבירא ליה בהנקה נמי תליא מילתא, ורק חדא הוא דבעינן.

(ב) עולא סבירא ליה דרך בן שנתו קובע אם עורו רך או לא, אבל הנקה לא מעלה ולא מוריד. אלא כל זמן שעדיין הוא בתוך שנתו אף שפירש מלינק, מכל מקום עורו רך. ובא רבי יוחנן לחלוק ולמעט, דאף הנקה נמי בעינן, ואף בתוך שנתו אם פירש מלינק אין עורו רך.

ב. כאיזה צד פשטו המחלוקת? ומאיכא פשטוהו?

כצד הראשון, דלעולא צריך להיות בן שנה וגם יונק מאמו. ולרבי יוחנן כל זמן שהוא יונק ואפילו לאחר שנתו עדיין עורו רך.

ופשטוהו מדאמר רבי יוחנן דהוה רך 'כל זמן שיונק, משמע דלהוסיף בא שאף לאחר שנתו עדיין הוה רך כל זמן שיונק. שאם היה כוונתו למעט מדברי עולא דלא סגי בבן שנה, הוה ליה לומר 'זהו שיונק'.

ג. למה אמר רבי יוחנן דאין להביא ראיה ממשנתינו דלחלכה עור הראש של עגל חרד מטמא?

אל תקניטני להשיב לי ממשנתינו, דבלשון יחיד אני שונה אותה, ולא בלשון סתם משנה, שאני אומר אלעזר בן יהודה אמרה.

ד. מזה הדין בקרבן שחישב לאכול ממנו דבר שדרכו לאכול או להקטיר ממנו דבר שדרכו להקטיר; חוץ למקדמו, וחוץ לזמנו? ומה הדין במחשב לאכול או להקטיר דבר שאין דרכו בכך (רש"י)?

דבר שדרכו לאכול או להקטיר: חוץ למקדמו: הקרבן פסול, אבל אינו פיגול להתחייב עליה כרת.

חוץ לזמנו: הוה פיגול והאוכלו אפילו תוך זמנו חייב כרת.

דבר שאין דרכו לאכול או להקטיר: אינו פסול או מפגל הקרבן.

קנין תורה גליון

ה. מזה הדין בקרבן עולה שחישב עליה להקטיר חלקים אלו חוץ לזמנו או חוץ למקומו, האם הוא פסול או פגול; (א) עור שתחת האליה, (ב-ג) עור בית הפרסות, עור הראש של עגל הרך?

(א) עור שתחת האליה: לכולי עלמא הוא פגול בחוץ לזמנו ופסול בחוץ למקומו, משום דעור האליה הרי הוא כבשר, ובעולה הוא דרכו להקטיר.

(ב-ג) עור פרסות, ועור הראש של עגל הרך: לתנא קמא, לא הוא כבשר אלא כעור ואינו עושה פגול. לאלעזר בן יהודה איש אבולום בשם רבי יעקב, ורבי שמעון בן יהודה איש כפר עיכום בשם רבי שמעון, הוא כבשר שדרכו להקטיר.

ו. לרבי שמעון "אחד עור פרסות, ואחד עור הראש של עגל הרך, ואחד עור של תחת האלי", וכל שמנו חכמים להביא עור של בית הבושות" דינו כבשר, למה לא נמנה עור של בית הבושות של נקבה להדיא עם שאר העורות? (רש"י)

כיון דנקבה היא ואינו נוהג אלא בחטאת או בשלמים. ותנא איירי בעולה דאינו נוהג אלא בזכרים.

ז. איזה מקום הוא בכלל 'עור הפרסות', שעורותיהן כבשרן לקבל טומאה; לרב, ולרבי חנינא?

לרב: עור 'הפרסות' ממש, ולא עור שעל עצם השוק מן הקרסולים עד הארכובה.

לרבי חנינא: כל עור שעל עצם השוק מארכובה התחתונה שחותכין בשעת הפשטת בהמה והיא נמכרת עם הראש, הוא בכלל עור בית הפרסות.

ח. עור שרצים אלו, האם הוי בכלל בשר, ולמה, לתנא קמא דמשנתינו, לרבי יהודה במשנתינו, לתנא דברייתא ורב; (א-ב-ג) אנקה, כח, וחומט, (ד) הלטאה, (ה) תנשמת, (ו-ז-ח) חולד, עכבר, וצב?

(א-ב-ג) אנקה, וכח, חומט: לתנא קמא במשנתינו ורבי יהודה, עורותיהן כבשרן, מסברא דכל שאין ממש בעורן, שהוא רך ואין לו ממש עור, קרי בשר.

לתנא דברייתא ורב, עורותיהן כבשרן, משום דכתיב אלה הטמאים לכם בכל השרץ וכו' לרבות שעורותיהן של שרצים הרכין יהו כבשרן.

(ד) הלטאה: לתנא קמא במשנתינו, הרי הוא בכלל עורותיהן כבשרן, ד'גישתא' דידה לאו גישתא הוא והלכך מטמא כבשרו.

לרבי יהודה, אין עורה מטמא כבשרה, דסבירא ליה דגישתא הוא, ואינו מטמא כבשר.

לתנא דברייתא ורב, עורה כבשרה, משום דריבוי דטמאים לכם בכל השרץ וכו' קאי על כל הנמנים בקרא בתרא [דהיינו אנקה, כח, לטאה, חומט, תנשמת].

(ה) תנשמת: לתנא קמא במשנתינו ורבי יהודה, אין עורה כבשרה, מסברא דאין עורה רך, לכן אין דינה כבשרה.

לתנא דברייתא ורב, עורה כבשרה, דנתרבה משום דכתיב אלה הטמאים לכם בכל השרץ וכו' לרבות שעורותיהן של שרצים הרכין יהו כבשרן, וקאי על כל הנמנים בקרא בתרא [דהיינו אנקה, כח, לטאה, חומט, תנשמת].

(ו-ז-ח) חולדה, עכבר, וצב: לתנא קמא במשנתינו ורבי יהודה, אין עורה כבשרה משום דעורה קשה.

לתנא דברייתא ורב, אין עורה כבשרה, משום דהא דכתיב 'למינהו' הפסיק הענין שהריבוי דהטמאים דכתיב בתר קרא בתרא לא קאי על פסוק הראשון רק על קרא בתרא ורק 'אלה' הם הטמאים.

ט. מזה הדין אליבא דרבי יוחנן בן נורי בעור של שמונה שרצים?

כולן יש להם דין עור, ואינו מטמא כבשרן.

גליון קנין תורה

י. באיזה ג' אופנים אמרינן דאף אלו שעורן מטמאין כבשר [חזין מעור אדם] נתבטלו מתורת בשר?

(א) עיבודן, (ב) הילך בהן, (ג) עשה מהן טלאי.

יא. למה כשעשה מהן טלאי בטלו מתורת בשר, ואילו אם שטחן [שגם כן בטלן מתורת בשר ונתנם לתורת עור] כל שלא הילך בהן לא בטלו?

דוח שעשה ממנו טלאי הוי מעשה לבטלה, ולכן שפיר בטיל מתורת בשר אף על גב דלא הילך בה. אמנם אם לא טלאה, אז רק אם הילך ביטלה מתורת עור, אבל אם לא הילך, לא בטלה.

דף קכ"ג ע"א

יב. באיזה ד' דברים נאמרו בהן שיעור הילוך ארבעת מילין?

(א) לגבל. שהלש עיסתו בטהרה והוא שכיר לבעל הבית וצריך למים להטביל כליו, יטריח עצמו ד' מילין עד שיגיע למקוה ויטביל. [אולם יותר מכאן אין עליו לטרוח מן הסתם, אלא אם כן נותן לו בעל הבית שכר הליכה].
(ב) לתפלה. שהמהלך בדרך וגמר בלבו ללון מבעוד יום, אם יש בית הכנסת לפניו עד ד' מילין יטריח וילך שם כדי שיתפלל.

(ג) נטילת ידיים לאכילה. שאם אין לו מים, ויש מים לפניו לסוף ד' מילין, ימתין עד שיגיע למים.
(ד) שיעור הילוך 'כדי עבודה' האמורה במשנתינו לבטלה מתורת בשר, היינו הילוך שיעור ד' מילין.

יג. כמה צריך לילך לאחריו לתפילה, ולנטילת ידיים לאכילה?

אפילו מיל אחד אינו חוזר לאחריו, אבל פחות ממיל חוזר.

יד. למה אמרינן דגרוד של חיילים העוברים לחלחם על בית מלחמתם ממקום למקום ונכנס לבית, הבית טמא?

לפי שאין לך כל ליגיון שאין לו כמה קרקפלין - עור ראש אדם מת [וזה למכשפות במלחמה].

טו. כמה יפשיט מהעור ויהא לו דין יד' להבשר, כשמשפיש באופנים אלו; (א) מפשיטו פשוט [חותכו לאורכו מראשו עד זנבו], (ב) מפשיטו כפול לצורך חמת [מתחיל להפשיטו מפיה והופכו כלפי זנבה], (ג) מרגיל [מתחיל לחותכו מרגליה כלפי ראשה] ומפשיטה כפול?
(א) מפשיטו פשוט: שיעורו כדי אחיזה, אבל הפשיט יותר מזה, טהור.
(ב) מפשיטו כפול: עד שיפשיט את החזה, מפני שהחזה קשה להפשיט מכל האברים.
(ג) מרגיל כפול: לרבי יוחנן בן נורי, רק עד החזה, שלסוף הפשיטו הוא. אבל העור שעל הצואר שמעצמו נפשט, אינו חבור.

לחכמים, גם עור הצואר הוה חיבור והוה יד עד שיפשיט את כולו. [מיהו לאבוי (להלן ע"ב) לא נחלקו בזה רבי יוחנן בן נורי וחכמים לענין הפשטה אם הוא יד, אלא כשהוא מחובר ואם הוא שומר; עי' שינון בהערה].

קנין תורה גליון

מז. מה הדין במפשיט באופן פשוט, משהפשיט כדי אחיזה סביבות כל הבהמה; לרב, ולרב אסי?

לרב: טהור עור המופשט עד מקום חבורו לבשר [אבל מחבורו ואילך הוא טמא, משום שומר לעור כדאמרן בנוגע כנגד הבשר מאחוריו דהוה שומר].

לרבי אסי: טפח של עור הסמוך למקום חיבור לבשר סביבות כולו הוי בית יד לבשר וטמא, מפני שצריך לו שאוחז שם ומושך ומפשיט מאליו.

יז. האיך תירין רב אסי חברייתא "המפשיט עור כשיעור כדי אחיזה, מכאן ואילך הנוגע בעור המופשט טהור"?

דהיינו מכאן ואילך לבד מטפח הסמוך לבשר.

יח. האיך תירין רב אסי חברייתא "הנוגע בעור שכנגד הבשר שלא נפשט עדיין, טמא" דמשמע דבטפח הסמוך לבשר טהור?

שהתנא קורא גם לכל טפח הסמוך לבשר 'עור שכנגד הבשר'.

יט. האיך תירין רב אסי חברייתא "המפשיט בבהמה וכו' לצורך שטיח, שיעורו כדי אחיזה, וטפח הסמוך לבשר טהור", הרי מפורש כשיטת רב דטפח הסמוך לבשר טהור הוא?

דהברייתא איירי בטפח ראשון הסמוך לכדי אחיזה, וכגון שלא הפשיט אלא טפחיים. דאותו טפח הסמוך לכדי אחיזה אינו אוחז בו ומושך, לפי שנוח לו לאחוז בשפת העור ולמשוך, ולא זה ולא זה טוב לו, אלא מפשיט בסכין. אבל לאחר שהפשיט יותר מזה כגון ג' או ד' טפחים, והעור המופשט מכביד כלפי מטה, אוחז בטפח הסמוך לבשר ומושכו, וכובד העור מסייעו להפשיט הבהמה, לכן יש לטפח הסמוך לבשר דין 'יד'.

כ. כמה שיעור "כדי אחיזה"?

טפח כפול, דהיינו טפחיים.

כא. טלית טמא, ובא לקרעה כדי לבטלה מתורת טומאה, כמה צריך ליקרע כדי שיטתר, ולמה; (א) אם כבר הטבילה ורוצה להשתמש בה קודם הערב שמש, (ב) אם עדיין לא הטבילה כלל?

(א) כבר הטבילה ורוצה להשתמש בה קודם שיעריב שמש: לרבה: אינו מועיל קריעת רוב, שהרואה אינו מבין בה שנקרעה לטהר, וסבור שעל ידי טבילתה משתמשין בה, ויאמרו טבילה בת יומא עולה בלא הערב שמש.

לרב נחמן בשם רבה בר אבבה: כיון שנקרע רובה שוב אינו חבור, וטהורה [אף על פי שנשאר שלש על שלש]. ולא גזרינן שיהא צריך לקרוע כולו - ולא יהני רוב, דילמא חייס עלה ולא אתי למקרע רובא. דכיון דלא חס עליה לטבילה אף שהמים קשין לה, לא חיישינן דחייס עלה ולא יקרע רובא. וגם לא גזרינן שהרואה אותה לא יבין שנקרעה לטהר ויסבור שעל ידי טבילתה משתמשין בה, דהא קרעה מוכיח עליה שנטהרה על ידי קריעה, ולא מחמת הטבילה משתמשין בה היום.

(ב) אם עדיין לא הטבילה: לרב נחמן בשם רבה בר אבבה: לא סגי לה בקריעת רובא אלא צריך שיקרענה כולה. משום גזירה שמא לא יקרע רובא אלא חציה, ויאמר רובא הוא.

לרבה: כיון שנקרע רובה שוב אינו חבור. ומהני אם קרעה ביום המחרת לטומאתו, ולא חיישינן שהרואה יסבור שטבילה היום ולכן משתמש בה, שהרואה משתמש בה אומר שהטבילה אתמול.

גליון קנין תורה

כב. מהיכן הוכיח רבה דלא גזרינן שלא מהני קריעת רובה אטו קריעת חציה? ומה תירין עליו רב יוסף?

רבה הוכיח: שהרי עולת העוף לרבי אלעזר ברבי שמעון דאמר לעיל (דף כ"א.) דצריך למלוך רוב שנים דוקא, ואסור למלוך כל השנים [דגמר מחטאת דכתיב ביה 'לא יבדיל'], ולמה לא גזרינן שמא לא אתי למיעבד רוב שנים [ויהא צריך רוב הנראה לעינים; עי' שינון בהערה].

תירין רב יוסף: דשאני התם דכהנים זריזין הן ולכן לא גזרו.

דף קכ"ג ע"ב

כג. האיך תירצו אליבא דרב נחמן משנתינו דמבואר דהמפשיט את העור יש להעור דין 'יד' עד כדי אחיזה, הא יותר מזה טהור, ולא גזרינן דילמא לא אתי למעבד אלא כדי אחיזה, וקא ננע בטומאה וקא מטהרינן ליה; (א) כשהמפשיט טמא והבהמה טהורה, (ב) כשהבהמה טמאה והמפשיט טהור?

מפשיט טמא ובהמה טהורה: דאיירי בטמא שנטמא בטומאה דרבנן, הלכך לא מחמרינן בה כולי האי.
בהמה טמאה והמפשיט טהור: איירי בבהמה טריפה ובמוקדשין שנטמאו מדרבנן, אבל מדאורייתא אין לה טומאה כלל, הלכך לא מחמרינן כולי האי.

כד. שנינו "המפשיט עור של שרצים שאין נוחין להפשיט, הוה חבור בכולו – ואפילו יותר מכדי אחיזה, והנוגע בעור המופשט טמא הוא", ולכא' יש לדייק מדנקט שרצים, טעמא משום דעורם קשים להפשיט, אבל גמל דאין עורו קשה להפשיט, לא הוה חבור בכולו אלא בכדי אחיזה, הרי דאפילו בטומאה דאורייתא לא גזרינן שמא לא יפשיט רק כדי אחיזה?

לעולם במפשיט לשטיח בגמל, טמא אף ביותר בכדי אחיזה, משום גזירה שמא יפשיט פחות מכדי אחיזה הואיל וטומאתה מדאורייתא. אלא דהביריתא איירי ב'מרגל', ואמר שהמפשיט שרצים הוה חבור עד שיפשיט את כולו, הא בגמל שהפשיט עד הצואר שוב אינו חבור. ואזיל כרבי יוחנן בן נורי במשנתינו דאמר דעור צואר אינו חבור. ובזה לא גזרו דלמא לא אתי למעבד עד הצואר, משום דהיכרא טובא איכא. אבל בין פלגא לרובא לא מוכחא מילתא, וכן בין כדי אחיזה ליותר מכדי אחיזה לא מוכחא, ולכן יש לגזור בהו.

כה. ללישנא קמא בשם רבי (שמעון) [ישמעאל] ברבי יוסי, מה הדין בטלית שנקרעה רובה, אבל נשארה בחלק שלא נקרעה כדי לעשות ממנה מעפורת, ולמה?

חשוב הוא להיות חבור.

כו. ללישנא קמא, מה הדין בעור שנטמא וסדקו לרובו ושייר מקצת, ולא שייר בה אפילו שיעור לעשות ממנה מעפורת, ולמה; לריש לקיש, ולרבי יוחנן?

לריש לקיש: הוה חיבור, כיון שעור 'חלים' – שחזק הוא על ידי אותו מקצת, וכשחוזר ותופרו הרי הוא כבתחלה, לא בטל שמו מעליו ולא נטהר.
לרבי יוחנן: לא הוי חיבור, [כיון דמעצמו אינו מחובר עי' שינון בהערה].

גליון קנין תורה

כז. עור שהוא טמא מדרס וחישב עליו לעשות ממנו רצועות וסנדלים, מה צריך לעשות כדי לטהרו; לרבי יהודה, ולחכמים?

לרבי יהודה: כיון שנתן בו איזמל והתחיל לבטלו, הרי הוא טהור אף על פי שנשאר בו שיעור ה' טפחים על ה' טפחים שהוא שיעור למדרס עור.

לחכמים: אינו טהור עד שימעיטנו משיעור ה' טפחים.

כח. לחכמים דצריך שימעיטנו משיעור ה' טפחים, מאי שנא מטלית שדי לה בקריעת רובה, ואף אם נשאר בה כשיעור טומאה? (רש"י)

דהתם קודם קריעה היה שמה טלית ועומדת להתכסות, ובקריעתה בטל שמה הלכך אף על גב דשיריים בני קבולי טומאה טהרו מטומאה ראשונה. אבל הכא כל שעה שם עור עליו הלכך צריך עד שיבטלנו מכשיעור.

כט. מבואר משיטת חכמים דאם ממעיט ליה משיעור ה' טפחים מיהא טהור, ואף על פי שלא סדקו כולו – אלא באחד מראשיו, ואם כן לכאורה מבואר דלא אמרינן דעור 'חלים', וקשה לריש לקיש?

כי אמרינן דעור 'חלים', היינו דוקא כאשר חותכו להדיא לארכו או לרחבו. אבל הכא איירי במקצע וחותר העור דרך סביבותיו, דאז אף אם יחזור ויתפרנו לא יהיה החיבור שבין הקרעים חזק.

ל. במשנתנו מבואר ששיעור עור להיות חבור הוא 'כדי אחיזה' הא ביתר מכדי אחיזה הוא טהור, וקשה לריש לקיש למה לא אמרינן שעור הבהמה 'חלים', ויהא יד לבשר אף ביותר מכדי אחיזה?

דכל חלק וחלק מהעור שנפשט לאחר שיעור כדי אחיזה, עושה ניפול. משום דהוה כנפרש לגמרי, דהא אין סופו לחזור לבשר עוד, ולכן לא אמרינן ביה עור חלים ואין מוציא ומכניס טומאה.

לא. האידך תירין אבוי אליבא דריש לקיש הא דתנן במשנתנו, עור שעל הצואר לרבי יוחנן בן נורי אינו חבור, הרי מבואר דאף שהעור 'חלים' וקאי מאחר שלא הופשט עדיין, ומכל מקום לא הוה חבור?

במקום שיש חבור חזק על ידי חתיכת עור שנשארה בשלימותה, לעולם גם לרבי יוחנן בן נורי הוי חבור. אלא דהכא נחלקו בעור הצואר שהוא עשוי לינתק מאליו ובודאי לא חלים, אלא שנחלקו בדיון שומר העשוי לנתק; דרבנן סברי שומר העשוי לנתק מאליו לא בטיל תורת שומר מיניה כל זמן שלא ניתק. ולרבי יוחנן בן נורי בטל מיניה תורת שומר.

גליון קנין תורה

דף קב"ד ע"א

ל.ב. נחלקו רבי מאיר וחכמים בתנור כיצר מטהרין אותו, דלחכמים "חולקו לשלשה טפחים וגורר את הטפילה עד שיהא בארץ", לרבי מאיר אינו צריך "אלא ממעטו מבפנים מד' טפחים", באיזה אופן נחלקו תנא קמא ורבי מאיר; לקושית הגמ' (רבי ירמיה), לתירוץ הגמ'?

לקושית הגמ': איירי בתנור של חרס שנטמא, דלתנא קמא, מטהרין אותו על ידי שחולקו לשלשה חלקים, וגורר ממנו את הטפילה עד שיהא בארץ. לרבי מאיר, אינו צריך לא לגרור את הטפילה, ולא עד שיהא בארץ, אלא ממעטו מבפנים לפחות מד' טפחים, [ומבואר משיטת רבי מאיר דאף שהטפילה מעמידו יפה וחלים וקאי, כל שהמעטו מבפנים מד' טפחים נטהר מטומאתו].

לתירוץ הגמ': תנור שנטמא לכולי עלמא לא מהני למעטו מבפנים מד' טפחים כיון ד'חלים' וקאי, והטפילה מעמידו לתנור יפה. אלא צריך לחולקו לשלשה חלקים וגורר את הטפילה עד שיהא בארץ. אלא נחלקו כשעדיין לא נטמא התנור ורוצה שלא יבא תנורו לידי טומאה מתחלתו; לתנא קמא, חולקו לשלשה וגורר את הטפילה עד שיהא בארץ. לרבי מאיר, אינו צריך לגרור את הטפילה ולא עד שיהא בארץ, אלא ממעטו מבפנים מד' טפחים ותו אין שם תנור עליו, ואף על פי שנגמרה מלאכתו.

ל.ג. באיזה גובה מקבל תנור טומאה; לרבי מאיר, ולחכמים?

לרבי מאיר: אין תנור פחות מד' טפחים בגובהו מקבל טומאה.
לחכמים: תנור גדול העשוי לאפות ולצללות צריך להיות ד' טפחים. אבל תנור קטן שעושין לתינוקות, לאחר שנגמר והסיקו, אפילו הוא 'כל שהוא' - דהיינו טפח - מקבל טומאה.

ל.ד. במשנה אחת מבואר שאם נטמא התנור ונשבר, אם לא נשאר בו גובה ד' טפחים הרי הוא טהור, ומשמע דהיינו אף על פי שאותו חשבר הוא רובו של תנור, וקשה דבמשנה דלעיל אמרו חכמים דצריך לחלקו לג' חלקים שלא ישאר בו רוב, ולא די בזה שלא ישאר בה ד' טפחים?

מה דקתני דאם לא נשאר ד' טפחים נטהר [אף על פי דהוה רובו של תנור], היינו כאשר חילק את התנור לרחבו דשוב אינו עומד יפה. והכא דקתני שאם נחלק רק לשנים ונמצא דבחלק אחד נשאר רוב תנור טמא, היינו כשחלקו לארכו בגובהו.

ל.ה. אמרו חכמים במשנה, דתנור קטן תחלתו כל שהוא - ופירשו דהיינו טפח, והרי אחר כך אמרו 'שיריו ברובו', ולמאי חזו תנור שגובה רובו של טפח?

באמת קאי 'שיריו ברובו' על תנור גדול, וצריך לומר דהכי קאמר, 'שירי תנור גדול ברובו'.

ל.ו. האידך אפשר לומר דקאי על תנור גדול ד'שיריו ברובו' הא אמרו ברישא דבתנור גדול 'שיריו ארבעה'?

שיריו בארבעה: היינו בתנור גבוה ד' טפחים, דאז כל שלא נשאר ממנו ד' טפחים אף דהוא עדיין יותר מרובו של תנור, דהואיל ורובו פחות מד' טפחים הוא לא חמירי שיריו מתחלתו, דהא תחלתו כשהוא שלם לא הוי תנור אם הוא פחות מד' טפחים.

והא דאמרו 'שיריו ברובו' היינו בתנור בן ט' טפחים, על זה אמרו חכמים לקולא דשיריו ברובו, אבל בחציו לא. ואף על גב דבחציו איכא ד' טפחים, לא מטמא כל שלא נשאר רוב התנור.

קנין תורה

לז. ללישנא אחרינא, מה הדין בטלית שנקרע ברובה כששייר בה כדי מעפורת?

אינו חבור, אפילו שיר בה כדי מעפורת.

לח. ומה הדין בעור שנשאר בה כדי מעפורת; לריש לקיש, ולרבי יוחנן?

לריש לקיש: לא שנו שאפילו אם נשאר כדי מעפורת נטהרה, אלא בטלית. אבל עור כי האי שיעורא חשיב ולא בטיל.
לרבי יוחנן: אפילו עור נמי לא חשיב, ואפילו נשאר כדי מעפורת נטהרה.

למ. והאיד תירין ריש לקיש המשנה דמבואר דעור שממעט ליה לפחות משיעור ה' טפחים מיהא טהור, ולא אמרינן שעור חשיב ולא בטיל?

דאיירי דקא בעי ליה לעור זה למושב זב, ופחות משיעור ה' טפחים לא חזי למילתיה.

מ. מה הדין בעור שיש עליו כזית בשר במקום אחד ונגע בציב היוצא ממנו שאין בו כזית, או בשערה שכנגד אותו בשר?

טמא, דאף דהציב אין בו כזית מכל מקום מעורה הוא לכזית, וגם הנוגע בשערה טמא, דשערה הוי שומר, [ולא שומר על גבי שומר כדאמרינן לעיל (דף ק"ט):] שערה חלחולי מחלחל, (ובסוגיא דלעיל לפי כמה שיטות נתבאר דהוא מטעם יד).

מא. מה הדין בעור שהיה עליו כשני חצאי זיתים של נבילה בשני מקומות, האם מטמא במגע, ובמשא, לרבי ישמעאל, לרבי עקיבא?

לרבי ישמעאל: מטמא במשא שהרי נשא כזית נבלה, ולא במגע, דאי אפשר ליגע ביחד ושתי נגיעות אין מצטרפות [מיהו לבר פדא יתבאר להלן טעם אחר]. [ועי' שאלה מ"ח האם יש אופן שמטמא אף במגע].
לרבי עקיבא: אינו מטמא לא במגע ולא במשא, שהרי העור מבטלו.

מב. מה דין המסיט שתי חצאי זיתים שתחבן בקיסם יחד והסיטן?

טמא, ואפילו לרבי עקיבא, לפי שנשא כזית נבילה [ולהלן יתבאר באיזה ענין הדין כן].

מג. לעולא בשם רבי יוחנן, באיזה אופן אין העור שיש עליו כזית בשר בטיל לגבי העור, ובאיזה אופן בטיל? ומה אמר עליו רב נחמן?

פלטתו חיה: לדברי הכל לא בטיל והנוגע כנגדו טמא.
פלטתו סכין: בטיל להעור ונחשב כמותו, ואפילו חתך בשר מרובה כשיעור 'תרטא' - רובע הקב, ואפילו כשיעור נפה.
אמר עליו רב נחמן: דאפילו שמעתי מימרא זו מפומי דרבי יוחנן לא הוה שמעינן ליה.

מד. מה אמר רבי אמי לרב אישעיא כששמע דברי רב נחמן על הא דאמר עולא בשם רבי יוחנן?

וכי משום רב נחמן חתניה דבי נשיאה הוא, מזלזל בשמעתיה דרבי יוחנן.

גליון קנין תורה

מה. על איזה דין אמר רבי אמי דינו של רבי יוחנן? ומה אמר עליו רב אושעיא?

על הסיפא דמשנתנו, דסבירא ליה לרבי ישמעאל דעור שיש עליו שני חצאי זיתים מטמא במשא, ועל זה אמר רבי יוחנן, לא שנו אלא פלטתו חיה, אבל פלטתו סכין בטיל, ולכולי עלמא אינו מטמא.
אמר לו רב אושעיא: משום דאתה שונה דברי רבי יוחנן על הסיפא, לכן שפיר מובן דבריו שאם פלטתו סכין בטיל, כיון דנחתך לפחות מכזית דוקא. ואי הוו תני לה קמיה דרב נחמן הכי, לא הוה מזלזל בדברי רבי יוחנן.

מו. מה אמר רב אושעיא כאשר שמע שעולא שנה מימרא דרבי יוחנן על הרישא דמיירי בכזית שלם?

אמר בלשון שבועה, האלהים, אם אמר לי יהושע בן נון כן משמו, לא הייתי שומע לו.

מו. והאיך תירצו אלו ששנו דברי רבי יוחנן על הרישא, דהאיך אפשר לומר דגם כזית שלם בטל כאשר פלטתו סכין, דאם כן אפילו כשיעור כתרטא נמי בטיל, ודרי כולי האי בודאי לא מבטל איניש?

כדאמר רב פפא, דאיירי בבשר מרודד דק וקלוש ארוך ורחב, דכי מצרפת ליה הוי כזית, מיהו לא טרח איניש ומצרף ליה [מיהו פלטתו חיה דלאו איהו בטליה, אף כהאי גוונא לא בטיל].

דף קב"ד ע"ב

מה. אליבא דרבי ישמעאל, עור שיש עליו שני חצאי זיתים, האם מטמא כמגע; כשנגע מאחוריו, וכשנגע מלפניו?

כשנגע בעור מאחוריו: לכולי עלמא אינו מטמא במגע, כיון דלא הוי כזית שלם יחד אין לו 'יד' ולא 'שומר'.
כשנגע בעור מלפניו: לבר פדא, כיון שנגע בהבשר עצמו, יש נוגע וחוזר ונוגע, ושתי הנגיעות מצטרפות. לרבי יוחנן, אף כשנגע מלפניו אינו מטמא במגע, לפי שאין נוגע וחוזר ונוגע.

מו. מה הדין בחלקי המת המטמאין באהל [כגון כזית מן המת, ורובע הקב עצמות, ומלא תרווד רקב], אם נחלק השיעור לשנים ולחכמים שתי החצאים לתוך הבית, ולמה; לרבי דוסא בן הרכינס, ולחכמים?

לרבי דוסא בן הרכינס: טהור, דאין לו אהילות מצטרפין - שהבית מאהיל כאן וחוזר ומאהיל כאן.
לחכמים: טמא, דסבירא להו שאהילות מצטרפים.

נ. מה הוכיחו מהא דאמר רבי יוחנן שרבי ישמעאל ורבי דוסא אמרו דבר אחד?

דסבירא ליה דטעמיה דרבי ישמעאל הוא משום דאין נוגע וחוזר ונוגע [ואף מלפניו טהור], כמו שטעמו של רבי דוסא בן הרכינס הוא משום דאין מאהיל וחוזר ומאהיל.

קנין תורה

נא. רבי יוחנן אמר דרבי דוסא בן הרכינס אזיל כרבי ישמעאל, משמע דרבנן סבירא לחו כרבי עקיבא, ולכאורה קשה דהא רבי עקיבא מיקל טפי מרבי ישמעאל ומטהר אף במשא, ואילו לחכמים אף אהל מצטרף לטומאה?

עד כאן לא קא מטהר רבי עקיבא אלא בעור שיש עליו שני חצאי זיתים דהעור מבטלו, אבל בעלמא מטמא רבי עקיבא. וכן מבואר בסיפא דמשנתנו דמודה רבי עקיבא בב' חצאי זיתים רחוקין זה מזה שתחבם בקיסם והסיטן שהוא טמא, ומפני מה רבי עקיבא מטהר בעור מפני שהעור מבטל. אבל בעלמא סבירא ליה דאפילו במגע נמי מטמא שנגיעות מצטרפים. [ואף דאמר במשנה שבלא עור מודה שמטמאים במשא, על כרחך סבירא ליה דגם במגע מטמאים. דאם לא היה מטמא במגע לא הוה מטמא במשא, דהאמר רבי עקיבא לקמן את שבא לכלל מגע בא לכלל משא].

נב. האידך ילפי רבי ישמעאל ורבי עקיבא דינן לענין עור שיש עליו ב' חצאי זיתים מקראי דכתיב 'הנוגע בנבלתם' ו'הנושא וכו' וטמא'?

רבי ישמעאל: הנוגע 'בנבלתם' ולא בעור שיש עליו ב' חצאי זיתים, כיון דאין בכל נגיעה כשיעור נבלה. אבל במשא מטמא, דכתיב ו'הנושא וכו' וטמא והרי זה נושא את הנבלה.

רבי עקיבא: דדין מגע ומשא תלויין זה בזה, דקראי גבי הדדי כתיבי בההיא נבלה דכתיב בה הנוגע וכו' וטמא וכו' והנושא וכו' וטמא עד הערב, את שבא לכלל מגע בא לכלל משא, ואת שלא בא לכלל מגע לא בא לכלל משא. ולכן לדידך כיון דאמרת לא מטמא במגע, תו לית לך לטמויי במשא [אבל לרבי עקיבא בעצמו באמת לא צריך בזה דהא קרא דהא אית ליה דהעור מבטל; תוספות].

נג. אליבא דבר פדא דמורה רבי ישמעאל דמטמא במגע מלפניו, מאי חשיב רבי עקיבא לרבי ישמעאל דאת שאינו מטמא במגע אינו מטמא במשא, הא מטמא במגע מלפניו?

הכי קאמר רבי עקיבא, את שבא לכלל מגע בכל צד - אף מאחוריו, בא לכלל משא [דהא בההוא קרא דלעיל כתיבא נמי נגיעת אחוריים כדאמרינן לעיל (דף ק"ח).] יכול אפילו יש עליו כזית הנוגע בעור שכנגד הברש מאחוריו לא יהא טמא, תלמוד לומר וטמא [ואם לא בא לכלל מגע בכל צד, לא בא לכלל משא].

נד. מה היה ספיקת רב אויא סבא שרבי ישמעאל יחלוק על הא דקולית סתומה שאין עליה בשר אבל יש בתוכה כזית מוח, דתנן שטהורה אף מן המשא, כיון דלא באה לכלל מגע?

מי אמרינן דמודה לזה רבי ישמעאל, דגם רבי ישמעאל אית ליה הכלל דאת שבא לכלל מגע בא לכלל משא, ואת שלא בא לכלל מגע לא בא לכלל משא. רק הכא בעור שיש עליו שני חצאי זיתים סבירא ליה דמטמא במשא, משום דבא לכלל מגע מלפניו. אבל גבי קולית דלא באה לכלל מגע כלל, דהא עצמות נבלה אין להם טומאה [כדאמרן בנבלתה ולא בעצמות, ובמוח אינו יכול ליגע דהא סתומה היא] אכן אינה מטמאה גם במשא. או דלמא לית ליה הכלל דאת שבא לכלל מגע בא לכלל משא, ואף קולית סתומה מטמאה במשא.

נה. מה ענה לו רבה בר רב הונא? ולמה לא השיב לרב אויא סבא על שאלתו?

רבה בר רב הונא ענה לו: ראה עורב פורח באויר - כלומר השיאו לדבר אחר. ולא ענה לו לשאלתו: קרא על עצמו אני היום סמכוני באשיות כלומר צריכני חיזוק לפי שסר כחי מכח הדרשה שדרשתי היום ברבים, דשבת הרגל היתה, ובעא מינאי מילתא דבעי טעמא, וצריך אני להרהר ולעיין בה.

קנין תורה גליון

נז. מה הדין אליבא דעולא, בשני חצאי זיתים של נבילה שתחבן בקיסם, והיה מוליך ומביא את הקיסם כל היום, ולמה?

טהור הוא. משום דכתיב והנשא את נבלתה חסר בלא וי"ו, וסתם קריאתו כיון דלא כתב וי"ו נקרא 'נישא', ואנן קרינן נושא. ולכן בעינן נושא, והוא דנישא - שיהא כזית מחובר הניטל כולו כאחד, בלא בית יד אחר.

נח. תנן במשנתינו, "היו עליו שני חצאי זיתים, לרבי ישמעאל מטמא במשא ולא במגע", הרי מבואר דאף על גב דלאו מחובר הוא ביחד מטמא, וקשה לדברי עולא, הא לאו נישא בבת אחת הוא?

תירץ רב פפא, דאיירי ב'מרודד', שיש כאן חצי זית ורחוק ממנו עוד חצי זית, ורצועת בשר מרודד מזה לזה ומחברתו. וכיון דיכול לישא אותם בבת אחת, לפיכך הם מטמאים במשא.

נח. תנן "ומודה רבי עקיבא בשני חצאי זיתים שתחבן בקיסם והסיטן שהוא טמא", וקשיא לעולא?

צריך לומר דאיירי במרודד. אבל אם לא כן אינם מטמאים, כיון דלאו נישא הוא.

נמ. שנינו בברייתא, "אחד הנוגע [בשני חצאי זיתים], ואחד המסיט, רבי אליעזר אומר אף הנושא", וכי נושא לאו מסיט הוא, ומה מוסיף רבי אליעזר על דברי תנא קמא?

צריך לומר בדברי רבי אליעזר 'דנישא'. והכי קאמר, לתנא קמא אחד הנוגע ואחד המסיט טמא אף דלא נישא בבת אחת. ובא רבי אליעזר למימר דאינו טמא אלא באופן דנישא בבת אחת - שהחתיכות מחוברות יחד. ולפי זה אין לגרוס 'אף' דנישא, אלא 'והוא' דנישא, וקאי בין אמגע בין אמשא, דאין מטמאין אפילו במשא אלא אם כן הם מחוברים יחד.

דף קכ"ה ע"א

ס. מה דין הנוגע בקולית המת וקולית המוקדשין; כשהם סתומים, כשהם נקובים?

הנוגע בהם טמא, בין שהם סתומים ובין שהם נקובים.

סא. מה דין הנוגע בקולית נבלה וקולית שרין, ולמה; כשהם סתומים, כשהם נקובים?

כשהם סתומים: טהורים מלטמא במגע ובמשא. במגע משום דאי אפשר לו ליגע במוח שבפנים. ולכן אף במשא אינו מטמא, דכתיב הנוגע וכו' והנושא וכו', דאת שבא לכלל מגע בא לכלל משא, וזה שלא בא לכלל מגע לא בא לכלל משא. [ולעיל נסתפק רב אויא אם רבי ישמעאל חולק על זה].

כשהם נקובים: אפילו כל שהוא - ואפילו כחוט השערה - מטמא במגע ובמשא. שהרי אפשר להכניס בו חוט השערה של ראשו או זקנו והרי הוא נטמא בכך.

סב. למה אין קולית נבילה וקולית שרין מטמא בנגיעה משום 'שומר' למרח שבפנים?

אף על גב דשומר מכניס ומוציא טומאה, הני מילי בדבר שאפשר ליגע בטומאה עצמה, ולכן אפילו לא נגע בה אלא בשומר טמא. אבל היבא דאי אפשר ליגע בטומאה עצמה, אין שומר מטמא.

קנין תורה

סג. קולית המת סתומה; האם מטמא באהל?

- (א) בדאיכא כזית מוח בפנים מטמא, שהרי אין בתוך העצם חלל טפה, וקיימא לן במס' ברכות (דף י"ט:) כל חלל שאין בו טפה אינו חוצץ בפני המת.
- (ב) אם מוח שבפנים מעלה ארוכה לבשר מבחוץ, מטמא באהל משום אבר המת אף שאין בה כזית.

סד. אם מוח שבפנים שבתוך האבר מעלה ארוכה לבשר מבחוץ, האם מטמא באהל אף בלא בשר ובלא מוח?

דינו כאבר, ואף בלא בשר ובלא מוח הוא מטמא באהל, [דתנן (אהלות פ"א מ"ז) האברים אין להם שיעור ליטמא - אפילו הן פחות מכזית מן המת, ופחות מכעדשה מן השרץ. ואף על גב שאין בו עכשיו מוח, הואיל ובמחובר לחי סוף המוח לבא, שהרי פעמים שהמוח כולו כלה וחוזר. ועל ידי המוח גדל הבשר מלמעלה, דינו כאבר].

סה. תנן "קולית המת וכו' הנוגע בהם טמא", למה תני רק דהנוגע בהם טמא דמשמע דאינה מטמאה באהל? (ג' דרכים)

- (א) רב יהודה בריה דרב חייא: איירי בשאין בה כזית מח, וסבירא ליה לתנא דמשנה דמוח מבפנים אינו מעלה ארוכה לבשר מבחוץ. והואיל ואין כאן בשר אין סופו להעלות ארוכה בחי, ולא מיקרי אבר ואינו מטמא באהל.
- (ב) אביי: איירי בשאין בה כזית מח, ולעולם סבירא ליה לתנא דמשנה דמוח מבפנים מעלה ארוכה מבחוץ. אלא דהמשנה איירי בש'שפה' להעצם - דהיינו שנסרה במגל או בסכין לרחבה, דתו לא מעלה ארוכה. והלכך כיון דליכא כזית מוח דמטמא באהל משום שיעור, לא מטמא משום אבר.
- (ג) רבי יוחנן: לעולם איירי כשיש בו כזית מח. ואפילו אם אין בו כזית נמי מטמא באהל, משום דמוח שבפנים מעלה ארוכה מבחוץ. והא דתנן במשנה שהנוגע בו טמא, מאהיל נמי במשמע, דאיכא תנא דקרי למאהיל 'נוגע'.

סו. קולית ששפה אותה לארכה או לרחבה, מה דינה? ומה הסימן לזכור דין זה?

שפה אותה לארכה: כיון דעכשיו שייר בה רצועה שלא שיפה, טמאה, ואפילו אין בה לא בשר ולא מוח, כיון דמוח שהיה עתיד לבא מבפנים מעלה ארוכה. וכיון דכוותה בבעלי חיים מעלה ארוכה, השתא נמי אבר הוא ולא בעי שיעור.

שפה אותה לרחבה: ואפילו במקום אחד, טהורה.

הסימן לזכור דין זה: הוא 'דיקלא', שאם תטול ממנו רצועה סביב, הוא מתייבש, שלא הנחת דרך לשרף לעלות מן הקרקע למעלה ממקום שנקלף. אבל אם תקליפנו לארכו ותשייר צדו אחד יש דרך לשרף לעלות.

סז. אם המשנה איירי כשאין בקולית המת כזית מח, האך יתיישב הא דתנן; (א) עצמות של מוקדשין טמאים, הרי לא שימשו נותר כיון דאין נותר פחות מכזית (ב) קולית נבלה וקולית שרץ שניקבו אמאי מטמאין, הא אמרינן דאין שומריין מצטרפין לטומאה חמורה?

צריך לומר דאכן בבא דרישא דקולית המת איירי בדליכא כזית, ולפיכך אין מטמא באהל. אבל סיפא דקולית מוקדשין ושרץ ונבילה, איירי בדאיכא כזית.

סח. ולפי זה דרישא איירי בכשאין בה כזית מה קא משמע לן כל הני בבא דמשנתנו; (א) בבא דקולית המת, (ב) בבא דקולית המוקדשין, (ג) בבא דקולית נבלה?

(א) בבא דקולית המת: אשמעינן דבדליכא כזית אינו מטמא באהל, וקא משמע לן דמוח שבפנים אין מעלה ארוכה מבחוץ. [ולאביי קא משמע לן דשיפה אינו מטמא באהל; תוספות ד"ה הכא].

קנין תורה

(ב) בבא דקולית המוקדשין: קא משמע לן דשימוש נותר מילתא היא והוה כנותר עצמו. דאמר מרי בר אבוה בשם רבי יצחק, עצמות קדשים ששימשו נותר מטמאין את הידים, הואיל ונעשה בסיס לדבר האסור.

(ג) בבא דקולית נבלה: אשמעינן דאף על גב דיש בתוכה כזית מוח, והוה שומר, אם לא ניקבה העצם ואי אפשר ליגע במוח שבתוכה, אין העצם בחוץ מטמא.

סז. למה איצטריך לאשמעינן דשימוש נותר מילתא הא, הא תנן במשנה דמס' פסחים (דף ק"ב:) הפגול והנותר מטמאין? (רש"י)

דהתם לא תנן שמוש. ואשמעינן מתניתין דמשום דשימשה כזית נותר מטמאה, ואפילו כשהיא סתומה ולא נגע במוח, טמא, משום עצם ששימש את הנותר.

ע. לרב יוחנן דסבירא ליה לתנא דמשנתנו דמוח שבפנים מעלה ארוכה מבחוץ (ולא איירי בששיפה), למה קולית נבלה וקולית שריץ שלא נקבו טהורים, הא עצם גופיה אבר הוא, ובלא מוח נמי מטמאי וסתימה מאי אהניא?

המשנה איירי כגון דאיכא כזית מוח יבש ונעקר בתוך החלל דהוא לא מעלה ארוכה. ולכן גבי מת אף על גב דאינו מעלה ארוכה מטמא באהל, דהא בלא חשיבות אבר הא איכא שיעור מוח וסתימה לא מהניא ביה, דטומאה בוקעת ועולה. וכן במוקדשין הם טמאים שהרי שמשו נותר. אבל קולית נבלה כיון דמתקשקש הוא ושוב אינו מעלה ארוכה, לאו אבר הוא. הלכך אם ניקבו דאפשר ליגע מטמאים משום שיעור, אבל לא ניקבו לא, דלאו אבר הוא [דהשתא גרע מקולית שיש בה בכעדשה מוח לח, דההוא מעלה ארוכה הוא].

עא. האיך רצו להוכיח מהא דתנן ברישא דמשנה, הנוגע בכחצי זית מת ובאותו זמן מאהיל על חצי זית אחר, או שידו נוגעת בחצי זית וחצי זית אחר מאהיל עליו, טמא, כשיטת רבי יוחנן דמאהיל קרי 'נוגע'?

דבשלמא אם נוגע ומאהיל חד שם הוא, משום הכי מצטרף. אבל אם הם שתי שמות, מי מצטרף. והתנן, זה הכלל; כל שהוא משם אחד מצטרף, וטמא. וכל שהוא משני שמות אינו מצטרף, וטהור.

דף קב"ה ע"ב

עב. ומה הקשו עליו מהא דתנן בסיפא שהנוגע בכחצי זית ודבר אחר מאהיל עליו ועל החצי זית – כגון חצי זית מוטל על גבי קרקע והוא עומד אצלו, ודף אחד מאהיל על שניהם, טהור הוא?

דאם נוגע ומאהיל חד שם הוא, אמאי טהור הוא [הלא זה אהל גמור, ועיקר אהל האמור בתורה זה הוא כל הבא אל האהל, שהבית מאהיל עליו ועל מת כאחד].

עג. והאיך תירצו הרישא אם אמרינן דמאהיל אינו 'נוגע'?

רישא איירי בטומאה רצוצה בין ב' מגדלים של עץ ואין ביניהן פותח טפה, ולכן כולה נגיעה היא. ואפילו הוא מאהיל למעלה מן הבשר הרבה כגון שהיו המגדלים גבוהים והטומאה למטה והוא מאהיל סמוך לראשיהן קרי נגיעה. דכיון דהלכה למשה מסיני היא דטומאה רצוצה בוקעת, הוי כמאן דמלי טומאה כל חלל שבין שני המגדלים, ובזה מיושב סתירת המשנה.

קנין תורה

עך. האריך הוכיחו דרבי יוסי סבירא ליה דמאחיל נמי 'נוגע' הוא?

מדאמר רבי יוסי מלא תרוד רב, מטמא במגע ובמשא ובאהל. ובשלמא במשא ובאהל מובן האיך הוא מטמא, דהא קא טעין ליה לכוליה, והא קא מאחיל אכוליה. אלא נוגע בה למא נטמא, הא לא נגע בכוליה דהא כל העפר אינו מחובר יחד והנוגע בצד זה לא נגע בצד זה, וכל חד וחד עפרא באפי נפשיה הוא. אלא לאו שמע מינה דנוגע היינו מאחיל.

עך. הא קתני 'נוגע' וקתני 'מאחיל', והאיך אפשר לומר דנוגע היינו מאחיל? ולפי התירוץ האם ניתן ליישב משנתנו דקתני הנוגע בהם טמא כתירוצו של רבי יוחנן דלעולם גם באהל מטמא, אלא דמאחיל היינו 'נוגע' (ב' דרכים)

(א) אבי תירץ, דשני מיני אוהל יש: (א) המאחיל למטה מטפח - שאין טפח בין ידו לטומאה, קרי 'נוגע'. והמאחיל למעלה מטפח קרי ליה 'מאחיל'. ולפי זה לא מיתוקמא מתניתין כרבי יוחנן, דהא מאחיל למעלה מטפח לא מיקרי נוגע, וחזר הדיוק הראשון למקומו, דמשמע במשנתנו דרך 'נוגע' בקולית המת טמא, אבל מאחיל [למעלה מטפח], לא. ואם בדאיכא כזית, באהל נמי אפילו למעלה מטפח ליטמא.

(ב) רבא תירץ, דאפילו למעלה מטפח נמי אהל נגיעה מיקרי, ושפיר מיתוקמא המשנה כרבי יוחנן ואליבא דרבי יוסי. והא דקתני נוגע וקתני מאחיל, 'אהל' גרידא היינו בהמשכה, שדבר אחר מאחיל עליו ועל הטומאה, דהוא אינו מאחיל על הטומאה ולא הטומאה מאהלת עליו, אלא דבר אחר ממשיך את הטומאה עליו.

עך. מזה הדין אליבא דרבי יוסי בחבילי מטה וסריגי חלונות לענין חציצה לטומאה בין בית ועלייה, ולענין נגיעה כנגדן; (א) שטח בין קורה לחברתה, (ב) נטלן מן המטה כמות שהן מסורגות ופורסן על המת באויר?

(א) שטח בין קורה לחברתה: חוצצין בין הבית לעלייה. ואף על פי שהם נקובים, הרי אין בנקבים פותח טפח. ואף הנוגע כנגד הנקב טהור.

(ב) נטלן מן המטה כמו שהן מסורגות, ופורסן על המת באויר: כיון דעבשיו לא נעשו תקרה להיות הכל כסתום, לפיכך הנוגע כנגד הנקב טמא, שהרי מאחיל על המת. והנוגע שלא כנגד הנקב טהור, דחבלים בלא מטה אינן מקבלין טומאה, והילכך חוצצין.

עך. מהיכן הביא רבא ראייה לדבריו, דאפילו למעלה מטפח קרי ליה רבי יוסי לאהל 'נגיעה'? והאיך דחה אביי ראייתו?

רבא הביא ראייה: דאי איירי כששטחן על המת בענין שאין ביניהן ולמת טפח, אם כן שלא כנגד הנקב אמאי טהור, הא הוה מת בכסותו, ומת בכסותו מטמא. אלא על כרחך איירי כששטחן למעלה מטפח, ומכל מקום קא קרי ליה 'נוגע'. הרי מבואר דקרי למאחיל אף למעלה מטפח מהמת, 'נוגע'.

אביי דחה ראייתו: דלעולם איירי כששטח למטה מטפח. ואין להקשות דאם כן אף שלא כנגד הנקב לא יהא טהור משום דהוה מת בכסותו. דלא דמי, שהרי מת בכסותו מבטל ליה, אבל האי לא מבטל ליה להיות כסותו של מת.

עך. אם איירי כשפורסן למטה מטפח מהמת, אף אם לא הוה כמות בכסותו על כל פנים תהוי כטומאה טמונה שאין לה חלל טפח שבוקעת ועולה?

קסבר רבי יוסי טומאה טמונה אינה בוקעת.

קנין תורה גליון

ע"ב. מה הדין בתיבת מגדל של עץ שיש בה חלל פותח טפח ואין בחור פתח יציאתה פותח טפח, כשיש טומאה בתוכה, וכשיש טומאה בבית; לתנא קמא, ולרבי יוסי?

לתנא קמא: אם יש טומאה בתוכה, הבית טמא. ואף על פי שפתחה קטן, מפני שדרך טומאה לצאת - שעל כרחק סופה לצאת דרך פתח זה, לפיכך מטמאה מיד דרך יציאתה ומדרבנן. אבל אם יש טומאה בבית, מה שבתוכה טהור, הואיל ואין ביציאתה פותח טפח והרי אין סופו להכניס לה מת.
לרבי יוסי: אף כשיש טומאה בתוכה, הבית טהור. דשמא אין סופה לצאת דרך פתח זה כשיהא בה שיעור טומאה, שהרי יכול להוציאה לחצאין או לשורפה במקומה.

פ. מה הדין כשהעמידה למגדל שיש לה חלל טפח אצל פתח הבית [כולה בבית אלא שפתחה לחוץ]; כשיש טומאה בתוכה, וכשיש טומאה בבית?

כשיש טומאה בתוכה: הבית טהור דמשום מאי איכא לטמוי; טומאת אהל ליכא דהרי יש בה פותח טפח, ולא טומאה טמונה היא. ומשום יציאה נמי לא מטמיא, דהא אין יציאתה לפנים.
אם יש טומאה בבית: מה שבתוכה טהור.

דף קכ"ו ע"א

פ"א. למה אין לפרש הא דשנינו עלה בברייתא דרבי יוסי מטהר, על גוונא דסיפא באופן שהעמידה למגדל כולה בבית ופתחה לחוץ? דהא בכי האי גוונא תנא קמא נמי מטהר.

פ"ב. אלא על מה קאי דברי רבי יוסי?

ודאי שמעיה רבי יוסי לתנא קמא דקאמר הבית טמא כל היכא שיש אחד מהנך שני טעמים; (א) דרך טומאה לצאת - כגון רישא דיש בה פותח טפח, דאין כאן טומאה טמונה, אלא משום דסופה לצאת. (ב) טומאה טמונה, דבוקעת ועולה - מדנקט רישא 'יש בה פותח טפח' ותנא סיפא עלה 'העמידה בפתח ופתחה לחוץ הבית טהור', ושמעינן מינה טעמא דיש בה פותח טפח, דאין כאן אהל טומאה טמונה. הא אין בה פותח טפח, אפילו העמידה בפתח ופתחה לחוץ הבית טמא, מפני שטומאה טמונה בוקעת, והוי כאילו מוטלת בקרקע הבית והבית מאהיל עליה.
ועל זה אמר רבי יוסי, ברישא דקאמרת הבית טמא מפני שדרך טומאה לצאת, הרי יכול הוא להוציאה לחצאין. ודקאמרת בסיפא הבית טהור, וטעמא משום דיש בה פותח טפח, הא אין בה פותח טפח הבית טמא משום דטומאה טמונה בוקעת, גם כן לאו מילתא היא, דטומאה טמונה אינה בוקעת.

פ"ג. מה הדין בכלב שאכל בשר מת ומת הכלב, ומוטל על האסקופה וצוארו לפניו; לרבי מאיר, לרבי אלעזר, לרבי יהודה בן בתירא?

(א) **לרבי מאיר,** אם יש רוחב טפח בצוארו, מביא את הטומאה משום דדופנו העליון מאהיל על הטומאה וראשו השני ממשיך האהל לבית ויוצאה דרך פיו לבית [ואף על גב דאין לה אהל שחללו טפח, סבר רבי מאיר דממשיך טומאה הואיל ורחבו טפח]. ואם לאו, אינו מביא את הטומאה דכל שאין בו רוחב טפח אינו אהל.
(ב) **לרבי אלעזר,** אם פיו לפניו ונקב זנבו לחוץ, והטומאה מבחוץ, הבית טהור [שהרי אין דרך מאכל לצאת דרך הפה, אלא דרך השוליים נקב הריעי]. ואם פיו לחוץ ושוליו לפניו, הבית טמא, שהרי דרך פתח קטן הזה על כרחק היה סופה לצאת.

קנין תורה

(ג) לרבי יהודה בן בתירא, בין פיו לפנים ושוליו לחוץ או פיו לחוץ ושוליו בפנים [ודרכה לצאת דרך זה], בין טומאה מכנגד המשקוף ולפנים בין שהוא לחוץ, בין שבצוארו טפח בין אין בצוארו טפח, הבית טמא.

פד. "לרבי יוסי, רואין את הטומאה, מכנגד השקוף ולפנים הבית טמא, מכנגד השקוף ולחוץ, הבית טהור", האידך פירשו דברי רבי יוסי מתחילה? ומה קשה לפי זה על דברי רבי יוסי במקום אחר?

מתחלה סברו דכוונת רבי יוסי הוא שבודקין בגופו של כלב מקום הטומאה היכן נמצא; אם הטומאה נמצא מן המשקוף ולפנים או מבחוץ. וקאי על דברי רבי מאיר שאמר שאם אין בצוארו טפח אינו מביא את הטומאה, ועל זה אמר ליה רבי יוסי שאם הטומאה מן המשקוף ולפנים, אף על פי שאין בצוארו רוחב להיות הוא אהל, הרי יש כאן אהל גדול, שהרי הבית מאהיל על טומאה טמונה.

ואם כן הרי מבואר דסבירא ליה לרבי יוסי דטומאה טמונה בוקעת ועולה. והיינו דלא כמו שנתבאר בברייתא דלעיל דסבירא ליה שטומאה טמונה אינה בוקעת ועולה.

פה. והאידך פירש רבא דברי רבי יוסי שלא תקשה על דבריו?

רבי יוסי לא קאי על אין בצוארו טפח, ולחומרא. דלעולם אם אין בצוארו טפח, אפילו טומאה בפנים הבית נמי טהור, דטומאה טמונה אינה בוקעת. אלא קאי על יש בצוארו פותח טפח, ולקולא. דלרבי מאיר כל שיש בצוארו טפח אהל הצואר ממשיך הטומאה לבית הואיל ורחבו טפח, ואף על פי שאין חללו טפח. וקאמר ליה רבי יוסי, דרואין את 'חלל' הטומאה והוא חלל הצואר - אם יש בחללו טפח ממשיך, ואם לאו אינו ממשיך. [והאי 'רואין' את הטומאה' לאו רואין את מקום שכיבת הטומאה קאמר, דאמקום שכיבתה לא חיישינן, דלא שני לן אם בבית אם לחוץ לבית, שאין טומאת הבית אלא משום המשכה, אלא רואין את חללה קאמר]. והא דאמר אחר כך 'מכנגד המשקוף ולפנים הבית טמא', הוא מילתא אחריתא דיש לבדוק באיזה מקום באסקופה נמצאת פי הכלב.

פז. ולפי זה באיזה שני דינים חולק רבי יוסי על רבי מאיר?

(א) הא דאמר רבי מאיר לענין המשכה שאם יש בצוארו כולו עם עובי דפנותיו רחב טפח ממשיך, על זה אמר רבי יוסי דאנן חלל טפח בעינן, וזהו בדיקת חלל הצואר.
(ב) הא דאמר רבי מאיר שאם הוא על האסקופה כולה הבית טמא, ואף על פי שאין פיו מן השקוף ולפנים, דקחשב כל האסקופה כלפנים, לרבי יוסי אינו כן, אלא מהשקוף ולפנים הוי כלפנים. אבל מכנגד השקוף ולחוץ, כלחוץ והבית טהור.

פח. על איזה ג' טומאות הפורשות מן המת אמר רבי שמעון ששוות בדבר זה שיש בכל אחת שתיים מטומאותיו של מת, והשלישית אין בה; או מגע ומשא בלא אהל, או מגע ואהל בלא משא, או משא ואהל בלא מגע?

- (א) מלא תרווד רקב; מטמא במשא, ובאהל שהרי נושא את כולו. אבל אינו מטמא במגע, שאין נוגע בכולן.
(ב) עצם כשעורה; הלכה למשה מסיני דמטמא במגע ובמשא, ולא באהל.
(ג) גולל ודופק; הלכה גמירי לה לעיל (דף ע"ב). דמטמא במגע ובאהל, ואינו מטמא במשא.

פח. ומה הוכיחו מדברי רבי שמעון לענין האם נקרא אהל 'מגע'?

מבואר דרבי שמעון חולק על רבי יוסי, וסבירא ליה דאהל לא מיקרי מגע. דהא לרבי יוסי מלא תרווד רקב מטמא גם במגע, דהא קרייה לאהל 'מגע'.

קנין תורה

דף קכ"ו ע"ב

פ.מ. מחיבין ילפינן דקולית נבלה וקולית שריץ סתומים אינם מטמא במגע, וכשניקבה מטמא במגע?

סתומים: מדכתיב הנוגע בנבלתה יטמא שדוקא נוגע בנבילה נטמא ולא הנוגע בקולית סתומה.
ניקבה: מדכתיב הנוגע יטמא ודרשינן מיר"ד יתירא דאת שאפשר ליגע שם טומאה עליו. הלכך אף על פי דלא נגע אלא בעצם, טמא, משום דשומר מכניס ומוציא טומאה.

צ.ב. בהמה שעדיין היא בעורה ולא הופשטה כלל, למה מטמאה, הא אי אפשר ליגע בבשר?

צא וראה כמה נקבים יש בה - הפה והחוטם והעינים.

צ.א. כוליא המכוסה בחלבה, למה מטמאה, הא אי אפשר ליגע בהכוליא עצמה?

בא וראה כמה חוטין נמשכין הימנה באמצעיתה, והן בשר.

צ.ב. מה הן צדדי הספק כשחישב על קולית לנוקבה, ולא ניקבה? ומה פשטו להלכה?

צדדי הספק: האם אמרינן מחוסר נקיבה כמחוסר מעשה דמי, או לא.
ושוב פשטה: דמחוסר נקיבה לאו כמחוסר מעשה דמי.

צ.ג. מה הדין בביצת השריץ 'המרוקמת', ולמה; הנוגע בביצה שלא ניקבה, כשניקבה הביצה?

הנוגע בביצה שלא ניקבה: טהורה, לפי שאי אפשר ליגע באפרוח.
ניקבה הביצה ונגע בה: טמא, ואף על פי שלא נגע באפרוח, לפי שהביצה הוה שומר לאפרוח, ושומר מוציא טומאה.

צ.ד. מנא ילפינן דינין אלו; (א) ביצת שריץ מטמא, (ב) אם לא ריקמה אינו מטמא, (ג) ביצה שריקמה אם לא ניקבה אינה מטמא?

(א) ביצת שריץ מטמא: מדכתיב אלה הטמאים לכם בכל השרץ לרבות ביצת השרץ.
(ב) אם לא ריקמה אינו מטמא: דכתיב השרץ מה שריץ שרקם כבר, אף ביצת השרץ היינו שרקמה כבר.
(ג) לא ניקבה הביצה אינה מטמאה: דכתיב הנוגע וכו' יטמא את שאפשר ליגע בה טמא, ושאי אפשר ליגע בה טהור.

צ.ה. מה הדין בעכבר שאינו פרה ורבה אלא מעצמו נוצר מאדמה, אם עדיין לא נברא העכבר אלא צדו אחד; נגע בבשרה, נגע באדמה שכנגדו?

נגע בבשרה: לכולי עלמא טמא.

נגע באדמה שכנגדו: לתנא קמא, טהור. לרבי יהודה, טמא.

צ.ו. באיזה ב' דרכים פירשו דרבי רבי יהושע בן לוי דהיינו רק כשהשריץ חציו על פני כל ארכו של השריץ מראשו ועד רגליו?

(א) יש ששנו דבריו על תנא קמא שהנוגע בבשר טמא, דרק כשהשריץ על פני כולו, נטמא אם נגע בבשר דחשיב שריץ.
(ב) יש ששנו דבריו על דברי רבי יהודה שמטמא אף הנוגע באדמה, דהיינו רק כשהשריץ על פני כולו.

קנין תורה

צו. לשני דרכים הנ"ל, מה הדין כשלא השריץ על פני כולו, לתנא קמא ורבי יהודה?

(א) מי ששנה דברי רבי יהושע בן לוי על התנא קמא לענין נוגע בבשר, ואפילו הכי מטהר ליה רבי יהושע בן לוי אם לא השריץ על פני כולו. כל שכן בדברי רבי יהודה שמטמא בנוגע רק באדמה שכנגדה, דלא טימא רבי יהודה בעפר, אלא אם כן השריץ על פני כולו.

(ב) מי ששנה דברי רבי יהושע בן לוי על רבי יהודה שלא טימא הנוגע באדמה אלא אם כן השריץ על פני כולו, היינו על הסיפא דוקא. אבל הנוגע בבשר טמא, אף על גב דלא השריץ על פני כולו.

צח. האריך אפשר ללמוד מחולדה דעכבר שבים טהור, והאריך אפשר ללמוד מחולדה שהוא טמא?

טהור: שהרי טימא הפסוק בחולדה וטימא הפסוק בעכבר, מה חולדה היינו מין הגדל על הארץ ולא שבים - שהרי אין חולדה בים, אף עכבר היינו מין הגדל על הארץ, ואף על פי שיש ממינו בים, לא טימא אלא מין הארץ.
טמא: שהרי טימא הפסוק בחולדה וטימא הפסוק בעכבר, מה חולדה כל ששמה חולדה טמא, אף עכבר כל ששמו עכבר, ואפילו עכבר שבים, ששמו עכבר, טמא.

צט. האריך לומדים מן הפסוק 'וזה לכם הטמא בשרץ השורץ על הארץ'; דעכבר הים טהור? ובאיזה אופן אחר היה אפשר לדורשו?

טהור: מדכתיב וזה לכם הטמא בשרץ השורץ על הארץ שדוקא שרצים הגדלים בארץ טמאים, ולא עכבר שבים.
לדורשו בענין אחר: דבא הפסוק לומר ד'על הארץ' יטמא בין עכבר הים בין עכבר היבשה, דכל שעל הארץ נגע בטהור יטמאנו, אבל כאשר ירד לים ושם נגע בטהור, לא יטמא.

ק. ומנא לן באמת למילף מ'על הארץ' דעכבר הים טהור, ולא דכל עכבר כשירד לים טהור?

דכתיב בשרץ השורץ על הארץ והוא ליה למיכתב 'וזה לכם הטמא בשרץ הארץ', ואייתר ליה 'השורץ' לדורש דכל מקום שהוא יכול לשרוץ לרחוש ולנוע הרי הוא טמא. וכיון דאף בים הוא שט, על כרחך 'על הארץ' למין הארץ הוא דאתא, למעט מין הים, ולאו למעוטי מין הארץ שירד לים.

דף קכ"ז ע"א

קא. למה לא אמרינן להיפוך ד'השורץ' בא לרבות כל שהוא שורץ ואפילו עכבר הים, ומיעוט ד'על הארץ' דמשמע דרק על הארץ יטמא, אתא לאורויי דאחד זה ואחד זה על הארץ יטמא, ואם ירדו לים אין מטמאין?

דמאחר דשויתיה לים מקום טומאה - דהא מרבית מין הים לטומאה, מה לי בעודו בים מה לי יצא לחוץ. הרי אין נוח לדורש המקראות במדה זו, אלא לומר דבר המקובל.

קב. איזה עוד דין ילפינן מדכתיב 'על הארץ'?

להוציא שרץ מת הצף על המים, ויש ספק נגע ספק לא נגע, דאף ברשות היחיד ספקו טהור. ומהאי קרא נפקא לן כתיב 'השורץ' כל מקום ששורץ, ואפילו על המים, וכתיב 'על הארץ' הא כיצד, כאן בטומאת ודאי - טמא אף בים, כאן בטומאת ספק - אינו טמא רק על הארץ.

קנין תורה גליון

קג. האריך אפשר ללמוד שני דינים מדכתיב 'על האריך'?

שני 'על האריך' כתיב.

קד. האריך היה אפשר ללמוד מחולדה דעכבר חציו וחסיו אדמה טמא, והאריך היה אפשר ללמוד שהוא טהור?

טמא: טימא בחולדה וטימא בעכבר, מזה חולדה כל ששמה חולדה טמא, אף עכבר כל ששמו עכבר טמא, ואף עכבר שחציו בשר וחציו אדמה.

טהור: מזה כשטימא חולדה היינו בפרה ורבה, אף עכבר לא טימא אלא עכבר הפרה ורבה.

קה. למה לא אמרין ד'השורין' באה למעט שדוקא עכבר המשריץ יטמא, אולם שאינו משריץ לא יטמא, ואם כן אוציא עכבר

שחציו בשר וחציו אדמה שלא בא מפריה ורביה של עכבר, אלא שנוצר מאליו?

דילפינן מדכתיב בשרץ קרא יתירא, לרבות עכבר שחציו בשר וחציו מן האדמה.

קו. איזה ג' דברים נתרבו מדכתיב 'הצב למינח'?

(א) הערוד דמן הצב ומן הנחש הוא בא.

(ב) הנפילים - שרץ מין צב.

(ג) וסלמנדרא - שרץ הנוצר מן האור מעצי הדס על ידי כשפים, והסך מדמו אין האור שולט בו, וקים ליה לרבי עקיבא דמינא דצב הוא.

קי. מזה היה רבי עקיבא אומר כשהיה מוגיע לפסוק 'מה רבו מעשיך ה'?

יש לך בריות גדולות בים ויש לך בריות גדולות ביבשה, שבים אילמלי עולות ביבשה מיד מתות, ושביבשה אילמלי יורדות לים מיד מתות. יש לך בריות גדולות באור - סלמנדרא, ויש לך בריות גדולות באויר. אלו שנבראו שבאור אילמלי עולות לאויר, מיד מתות. ואלו שבאויר אילמלי יורדות לאור מיד מתות.

קכ. איזה בריה יש ביבשה שאין בהם? ומהו הסמך שהביא רבי זירא מן המקרא?

חולדה. וסמך לזה דמכתיב האזינו כל יושבי חלד דהיינו יושבי הארץ שהוא מקום מיושב לחולדות.

קכז. מזה הן ג' מימרות שנאמרו על המקום 'נרש'?

(א) ביברי [מין חיה] הנמצאים בסביבות העיר נרש, אינן מן הישוב דאינן גדלות אלא במים.

(ב) בנידוי יהא העיר נרש, דכל יושביה רשעים כולם; חלבה ועורה ואליתה - כלומר כולן כקטן כגדול.

(ג) הא דכתיב ארץ ארץ שמעי דבר ה' היינו לא אבה נרש שמוע דבר ה', לפי שכולן היו רשעים.

קנין תורה גליון

ק'. מה יצא מן הנחש שראה רב הונא ברוך על הצב, ולמה?

יצא ערוד מביניהם והיה נושך בני אדם וממית. והיינו משום דאמר הקדוש ברוך הוא, הם הביאו בריה שלא בראתי בעולמי שמזווגי בלאים היו, אף אני אביא עליהם בריה שלא בראתי בעולמי - והיינו ערוד.

ק"א. האיד נתעבר הצב מן הנחש, הא כל שאין ימי עיבורן שווין הם מתעברין זה?

היה נס בתוך נס, ולפורענות - כדי ליפרע מן הרשעים.

נכוח לראש משביר

ידידנו הנגיד הנכבד, רודף צדקה וחסד, אוהב תורה ומוקיר רבנן ותלמידיהן
מו"ה ישראל אלכסנדר הכהן ענגלענדער הי"ו

נציב חודש שבט

לעי"נ זקנו הגאון המפורסם
מוה"ר שלום מרדכי ב"ר משה הכהן זצ"ל
אבד"ק ברעזאן זצ"ל ובעמח"ס שו"ת מהרש"ם
נלב"ע ביום ט"ז שבט שנת תרע"א לפ"ק

זכות התורה תעמוד לו להתברך בכל משאלות לבו לטובה לאורך ימים ושנים טובות,
ויתקיים בו הבטחת נביאי אמת וצדק, לא ימוש מפיד ומפי זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם.

בברכת התורה הנהלת חבורת קנין תורה

תשרי	תשפ"ה	לימוד היום	חזרת אתמול	חזרת החודש
זונטאג	י"א שבט	קכח.	קכד:	קטו.
מאנטאג	י"ב שבט	קכח:	קכח.	קטו:
דינסטאג	י"ג שבט	קכו.	קכח:	קטז.
מיטוואך	י"ד שבט	קכו:	קכו.	קטז:
דאנערשטאג	חמשה עשר בשבט	קכו.	קכו:	קיז.
פרייטאג	ט"ז שבט	חזרה		
שבת	י"ז שבט	חזרה		

בשלה	תשפ"ה	לימוד היום	חזרת אתמול	חזרת החודש
זונטאג	ד' שבט	קכב:	קכב.	קיב:
מאנטאג	ה' שבט	קכג.	קכב:	קיג.
דינסטאג	ו' שבט	קכג:	קכג.	קיג:
מיטוואך	ז' שבט	קכד.	קכג:	קיד.
דאנערשטאג	ח' שבט	קכד:	קכד.	קיד:
פרייטאג	ט' שבט	חזרה		
שבת	י' שבט	חזרה		

זונטאג תצוה - ב' אדר

בחינה לימוד החודש: **דף קכב.** (ועור הראש וכו') - **דף קלב.** (מתני')

בחינה חזרת החודש: **דף קיב:** (רב מרי בר רחל) - **דף קכב.** (ועור הראש וכו')

- איסור השגת גבול -

כל הזכיות ובכללן זכות צילום או העתקה אף לחלקים שמורות לחבורת קנין תורה שע"י עמודי ציון ד'באבוב ואין רשות לצלם או להעתיק באיזה אופן שהוא ללא רשות בכתב מהנהלה: x3 718-438-1188

הערות על הגליון יתקבלו ברצון ע"י אימעייל: kinyantorah@amideizion.org, או פקס: 718-298-2044